

Willenberg

—

De metu
reverentiali

—

1712

2
42
SAMUELIS FRIDERICI

Willenberg,

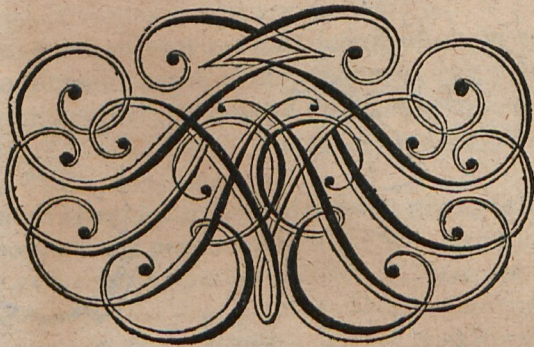
J.U.D. Ejusdem ac Historiarum Prof. Publ.
Gedanensis & Athenæi Inspectoris,

DE

METU REVE-
RENTIALI,

Germ.

*S*chrfurcht.

GEDANI ET LIPSÆ.

Impensis JO. MART. BURGKMANNI,
IN COLLEGIO PAULINO M DCC XII.

45
SAMMELIS PROBE

Dr. J. D. F. ...
Lehrer der ...

METU RAVE
RENTIAL

Edelsteine

GENOVA ...
MART. BURGEN ...
IN ...

Metus Reverentialis Definitione Nominali & Reali.

Obis de Metu Reverentiali hoc loco a- *Votum*
 cturis non frustra dictum esse videtur, *studium*
 quod Cicero *de Offic. Lib. 1.* verbis hisce *commen-*
 profert: *Omnis quæ a ratione suscipi-*
tur de aliqua re institutio, debet a defi-
nitione proficisci, ut intelligatur quid sit
id, de quo disputatur. Duo vero defini-
 enda occurrunt, voces & res. Illæ ut res ipsæ ab ambiguitate
 liberentur, hæ ut recto sensu sistatur id, de quo agi debet.
 Quamvis vero studium vocum parce satis commender, quin-
 imo improbet magnus Hugo Grotius *de J. B. & P. L. 2. c. 20. §. 23.*
 vix tamen ejus sententia calculum meretur, nisi accipiatur de
 casu, ubi neglectis rebus in solas voces omne studium collo-
 catur. Alias ut convenienter res ipsæ describantur, in voces
 quoque & nomina aliqua cura est impendenda, quæ illarum
 tam indolem quam discrimen argute sapius exhibent. A no-
 bis itaque ut hoc quoque observetur, rei, de qua sumus actu-
 ri, præstantia exigere videtur.

II. Primum *Metus* vocabulum in Rubrica nostra se sistit, *Etymon*
 quod a verbo metuere proculdubio descendit, quod idem *vocis*
 est ac timere, periculum expectare, quo sensu Cicero isto ver- *metus.*
 bo utitur *Lib. 10. ad Attic. Ep. 4. Facet in mærore meus frater,*
neque tam de sua quam de mea metuit. Et *Lib. 6. ad Famil. Ep.*
4. Plus est in metuendo mali, quam in illo ipso quod timetur.
 Alii hanc vocem derivant *παρά τὸ μετίσθαι* pro *μεδίσθαι* dimit-
 A tere

2 CAPUT I. DE METUS REVERENTIALIS

tere, remittere, negligere, missum facere, quia animus dimit-
titur ab expectatione futuri mali, & constantia propterea
amittitur Scaliger *de Subtilitat. Exerc. 312. Voss. Instit. Orat.*
Lib. 2. c. 6. quo alluditur ad affectum quendam ex metu ve-
nientem, qui animum abjicere potest. Citra omnem vero
Philologorum subtilitatem, Metum, Timorem, Formidi-
nem, Pavorem, Terrorem pro synonymicis vocabulis valere
putamus vid. Cic. *Tuscul. quest. Lib. 4. n. 14. 15. 19.* & sine ulla
in voces religione hic illa pro Synonymis accipiemus, certi
quod passim in Jure Romano ita quoque accipiuntur *L. 2. C.*
Quor. appell. non recip. L. 2. C. de his qui per met. iud. non ap-
pell. L. 3. §. 1. ff. Quod met. caus.

Ejus Syno-
nym.

Etymon
vocis Re-
verentia-
lis.

III. Junctum in Rubro nostro reperitur vocabulum *Re-
verentialis*, quod a compositione particula *Re* & verbi *Vereri*
natales suos videt. Revereri vero idem quod simplex ver-
bum vereri significat, nempe *Scheu tragen / sich scheuen /*
Ehre erzetgen / nam ita Ciceroni mos est loquendi *Lib. 2.*
de Invent. c. 22. Revereri & colere dignitate antecedentes. Et
Terentius in *Hecyr. act. 3. Sc. 1. v. 10.* inquit *Adventum tuum*
Pamphile ambas scio reverituras. Ab hoc deponenti forma-
tur Substantivum *Reverentia Ehre oder Scheu /* & Adjecti-
vum *Reverens*, pro eo qui honorem defert, item *Reverendus*
pro honorato & sic quoque *Reverentialis*. In strictiori autem
sensu substantivum *Reverentia* his supponimus pro pudore,
observantia, honore, cui hinc consonant voces *Honor. L. 7.*
§. 5. ff. de Obsequio parent. & Patron. prestand. Nov. 78. c. 2. pr.
Obsequium L. 9. §. 3 ff. de Offic. Procons. L. 2 ff. de Rejud. Pietas
t. t. ff. de Obsequ. Parent. & Patron. ac Observantia Liv. Lib. 1.
Histor.

Synonyma
vocis Re-
verentia.

Quid Me-
tus?

IV. Hac sufficiant de definitione Nominali. Realiter
Metum definit Philosophus *Lib. 2. Rhetor. 5.* quod sit: *Dolor*
quidam

quidam ac perturbatio ex opinione impendentis mali, quod vel perniciem vel molestiam afferre possit. Ictus hanc definitionem suppeditat: Metus est trepidatio mentis, instantis vel futuri periculi causa L. 1. ff. Quod met. caus. Ad quam Commentatores adjiciunt: Metum Tenebrationem dici, quia menti tenebras offundit, actiones conturbat, & rectum sensum ac rationis usum impedit, imaginatione futuri vel instantis mali.

V. Aliter vero Ethici & aliter Icti metum distingvere solent. Illi metum dividunt in *Naturalem* seu communem, qui communis est omnibus animantibus & nascitur ex opinione & apprehensione mali naturæ repugnantis, qualem causatur mors, tormentum, fames &c. & *Rationalem* seu proprium, qui est proprius homini ex opinione mali contristativi, uti est Timor infamiæ, paupertatis, orbitatis &c. Hi duas formant divisiones, quarum prior generalis est, quæ metus distingvitur in *Vanum* seu minus probabilem, & *Iustum* qui cadit in virum constantem L. 5. 6. & 7. ff. Quod met. caus. Posterior est specialis cujus species sunt 1. Metus *Concussionis* qui per minas infertur 2. *Impressionis* qui etiam metus facti dicitur, cum actu interveniant verbera, carcer, armata manus, aliæque quæ sunt atrocioris fracti. 3. *Compulsivus* Potentiæ publicæ, ita dictus, quod metum incutiens sit vir potens in Republ. & superior Dominus terræ. 4. *Reverentialis* seu potentiæ sine autoritate publica, quem in patrem habent liberi, in maritum uxor. 5. *Perfidia*, quando perfidiæ timore aliquid datur, v. gr. ab ægrotante Medico, quem timet, ne perfide medeatur, vel Advocato a Cliente, qui nisi daret Advocati veretur perfidiam vid. plur. Illustr. Dn. de Rhetz. Vol. 2. Disp. Select. Disp. de Metu ejusque Operat. in jure cap. 1. n. 6. seqq. Hahn ad Wesenb. tit. Quod met. caus. n. 2.

Diviso metus alia Ethicorum.

Alia Ictorum.

*Sedes Me-
tus Reve-
rentialis.*

VI. Nobis, missis reliquis hic recensitis speciebus, solum de Metu Reverentiali disquisitionem juridicam instituere, animus sedet quem fundatum reperimus in *L. 6. C. de his quæ vi metusve causa gesta sunt* ubi hæc verba leguntur: *Ad invidiam alicui nocere nullam dignitatem oportet, unde intelligis, quod ad metum arguendum, per quem dicitur initum esse contractum, senatoria dignitas adversarii tui sola non est idonea.* De eodem species profertur in *in L. 8. C. d. t.* Et Labeo eundem considerat tanquam insufficientem causam in furtum passo ad excludendam actionem furti in *L. 91. in f. ff. de Furt.* his verbis: *Et hoc modo Patronus quoque Libertus, & is cui magna verecundia ei, quem in presentia pudor ad resistendum impedit, furtum facere solet.* Ita Celsus Jctus ad illum respicit, quando in *L. 22. ff. de R. N.* decidit, si Pater filium per metum reverentialem eo adegisset, ut hanc uxorem duceret, quam non duxisset si sui arbitrii fuisset, pro vero matrimonio hoc habendum esse. Ejus verba sunt sequentia: *Si patre cogente ducit uxorem, quam non duceret, si sui arbitrii esset, contraxit tamen matrimonium, quod inter inditos non contrahitur, maluisse hoc videtur.* Et de hoc metu legitur *L. 1. §. 6. in f. ff. Quar. rer. act. non dat*, his verbis: *Tamen causa cognita, si liquido appareat libertum metu solo, vel nimia Patro- no Reverentia ita se subjecisse, ut vel pœnali quodam stipulatione se subjeceret.* Nec obscure etiam hic metus in Jure Canonico fundatus reperitur, de quo existat *c. 11. X. de Desponsat. Impuber.* ubi metus reverentialis filia erga parentes allegatus dicitur non causari rescissionem sponsaliorum, nisi probet minas parentum accessisse, & illis compulsam in domum sponsi pervenisse.

*Definitio
M. R.*

VII. Hunc Metum Reverentialem definit Dn. Ferdin. Christoph. Harprecht *Consil. Tubing. 53. n. 124.* quod sit Metus

ex

DEFINITIONE NOMINALI ET REALI.

ex quo quis Superiori non ita libere resistere audeat. Joh. Strauch
in Jure Justin. Dissert. 2. S. 23. illum vocat: *Obsequium reverentiale erga Patrem vel superiorem, a quo omnis abest atrocitas.* Nos paulo copiosius ejus definitionem considerantes eam ita formamus, quod sit: METUS EX REVERENTIA ALTERI DEBITA PROVENIENS, QUAM, NISI ITA AGIMUS AUT VOLUMUS, LÆDERE, ET IN NOS REDUNDATURA MALA AUT INDIGNATIONEM VEREMUR, LIBERAS ACTIONES NOSTRAS IMPEDIENS, QUIQUE PLERUMQUE IN DAMNUM NOSTRUM CEDIT. Dicitur potest germanice *Chrsurdht/ Furcht aus Scheu gegen jemanden.* Causa efficiens hujus metus est Reverentia, Verecundia; Pudor erga aliquem Dn. Harprecht d. C. n. 125. ex quibus meticulosus duo sibi imminentiæ mala imaginatur, alterum quod venit ex neglecta reverentia erga superiorem, alterum vero quod ex actu gesto vel omisso observata reverentia incurrit. Unde necesse est unum horum malorum minus censei quam alterum, & id quod minus est cedere teneri majori, quod sit, quando meticulosus eligit aliquid facere vel omittere, ut servet erga alterum reverentiam, vel quando postponere malit hanc reverentiam, ut liberius ex suo arbitrio agat. Quoniam vero quandoque casus existere potest, quod & M. R. sit pro alicujus commodo aut salute, usi fuimus in definitione verbo. *Plerumque*, ad exemplum Imperatoris, qui publica Judicia definit, quod sint, in quibus cuivis ex populo plerumque accusatio datur, cum tamen quædam crimina dentur, quæ publice accusare non omnibus permittuntur *l. 1. f. de Publ. judic.*

IIIX. Si reverentia pro fundamento amorem agnosceret, aut conjuncta cum illo stare teneretur, vix statui posset dari metum reverentialem, quia sic repugnantia quædam esset in mate-

Ejus explicatio

Reverentia Timor non venit ex charitate.

materia. Est id quod Johannes Apostolus *Epist. cap. 4. v. 18.* observavit, de quo ejus verba sunt: *Metus non est in charitate, integra charitas foras ejicit metum: quoniam metus cruciatum habet, qui autem metuit, non est consummatus in charitate.* Verum negamus charitatem esse conjunctam reverentiæ, quia Parentes amant quidem liberos, Præceptor discipulos, sed tamen ex illa charitate nulla surgit reverentia erga eos. Charitatem inter virtutes, reverentiam vero inter officia referendam habemus, quæ propter distinctæ sunt, & distinctas habent causas. Possimus ad reverentiam obligati esse, ubi tamen in venerandum nullum habemus amorem, vel in durum Principem, in durum & malitiosum Parentem *Nov. 22. cap. 2.* proinde aliunde, quam ex charitate reverentia proveniat necesse est, quæ ipsa deinde metum gignit, ut timeamus mala in nos redundantia ab eo, cujus reverentiam postponimus.

CAPUT II.

De qualitate Metus Reverentialis.

I.

*Metu gesta
valent sed
sunt rescin-
denda.*

Qualitatem hujus metus ab oppositione alius metus, qui liberis hominum actionibus impedimento est, omnium optime dignoscere poterimus. Inter causas, ob quas Prætor concedit restitutionem in integrum, refertur quoque metus, quo qui compulsus ad aliquid gerendum ex quo læsus est, habet actionem vel exceptionem quod metus causa, qua petit ut istud negotium autoritate Judiciis rescindatur, & declaretur, quali non contraxisset *L. 1. §. 9. S. 8. ff. Quod met. caus. §. 27. J. de Act. §. 2. J. de Except.* Etenim ea quæ per vim & metum fiunt, non absolute spontanea dici possunt, quia nisi necessitas urgeret, nemo talia faceret; invita tamen & violenta dici nequeunt, quia cum electione quædam majoris mali

mali vitandi gratia suscipiuntur, hinc ex voluntario & invito mixta sunt, in quibus principium agendi est in ipso agente, & vis externa movet voluntatem, ut aliquis agat vel gerat quid, quod non acturus fuisset, si absque illa vi fuisset. Hinc quando supponitur hæc circumstantia spontaneæ actionis in metu coacto, gestum a se jure civili subsistit *L. 1. L. 21. §. 5. ff. d. t. L. 85. ff. de A. H. L. fin. C. de his quæ vi met. caus. æquitate tamen Prætoris non ratum manet, sed rescinditur Franzk. ad ff. tit. quod met. caus. n. 3. Struv. S. J. C. Exerc. 8. th. 10.*

II. Ut vero metum passus impetret restitutionem in interegrum, non omnis metus sufficit, sed præsens requiritur, ita ut nisi hoc vel illud fiat, malum e vestigio sequatur *L. 9. pr. ff. Quod met. caus.* Deinde requiritur, ut sit justus, quem leges ratione patientis approbarunt, scilicet talis qui in constantissimum hominem cadere potest *L. 6. ff. d. t. dum continet salutis periculum vel corporis cruciatum L. 13. C. de Transact. ut est mortis L. 3. §. 1. ff. L. 4. & 7. C. Quod met. caus. atrociorum verberum L. 3. §. 1. ff. d. t. stupri L. 8. §. 2. ff. eod. amissionis omnium vel plurium bonorum c. 2. X. d. t. ratione tamen habita naturæ hominum, dum quidam aliis sunt timidiores ut foemina, in quibus etiam ob leviozem metum auxilium restitutionis indulgeri potest Müller. ad Struv. Exerc. 8. th. 12. tit. B. Zœl. ad ff. tit. Quod met. caus. n. 20. Præterea quando adest justus metus, etiam requiritur ut ab alio injusta vi illatus sit, conjunctim enim hæc duo requiruntur ab inferente vis, & a patiente metus, nec unum horum sufficit. *L. 9. pr. ff. d. t. L. 3. ff. Ex quib. caus. maj.* Unde si quis ipse sua culpa metum contrahit, restitutionis beneficium non impetrat, sed non obstante tali metu, ex suo promisso omnino obligatur, quod exemplo a metu licito jure illato evincitur, quando ab hoste, injusto bello capto metus inferitur, ut pro sua*

*Si modo sit
metus ju-
stus & ab
alio illa-
tus.*

sua persona redemptionis pretium exsolvat. *L. 21. pr. ff. quod. met. caus.*

*Exempla
M. R.*

III. Ad qualitatem Metus Reverentialis explicandam proderit in antecessum aliquot ejus exempla notasse. Liberi sunt, quibus jus est agendi contra patrem ad exsolvendam legitimam a defuncta matre relictam & in bonis patris consistentem, verum liberi timent patrem, & ne ejus indignationem incurrant ab actione familiae eriscundae desistunt. Sic ut consulat Pater filiae marito Sempronium ei offert, sed filia aut nondum intendit nubere, aut non affectat Sempronium, consentit tamen in eum, ne patrem offendat aut ad iram commoveat, quod non tam sponte quam metu reverentia agit. Fac: personam Magistratus ut vendam aedes meas per vasaforia adhibere erga me, nulla ex illis ratio sufficit, quae me ut venderem moveat, imo, dum aedes istae commercio meo sunt adaptatae, video hanc venditionem nocivam mihi fore, nolo tamen spectabili isti viro repulsam dare, & timeo auctoritatem ejus, quod data occasione molestus mihi sit futurus, illas itaque vendo ei ex metu reverentia *L. 6. § 8. C. de his quae vi metusve causa.*

*Nullum
ille in jure
effectum
habet.*

IV. Jam collatis utriusque metus speciebus, & justis qui erat mortis, & reverentia, patet huic non inesse eam qualitatem, quae in justo metu deprehenditur, nam non cadit in virum constantissimum, nec ab alio infertur, sed quis ipse eundem ob reverentiam erga alium sibi causatur Lauterb. *Colleg. Theor. Pract. tit. Quod. met. caus. §. 15.* Consequens itaque est, Metum Reverentialem vanum esse metum, & in jure nullum effectum parere. Proinde negotium, quod ex metu tali gestum, subsistit ipso jure, & laesus ex illo auxilia restitutionis non habet, sed damna quae sentit improbatum suae timiditati imputare debet *L. 7. pr. vers. Proinde ff. Quod. met.*

DE QUALITATE METUS REVERENTIALIS. 9

met. caus. L. 8. C. d. t. Perez. ad Cod. d. t. n. 7. Cothmann. Lib. 3. Resp. 14. n. 29. Gail. 2. O. 93. n. 22. Barbosa in Thesaur. locupl. lib. II. cap. 33. axiom. 7. Brunn. ad L. 6. C. de his quæ vi metus v. n. 5. Wissenbach. ad ff. d. t. tb. 13. Zœf. ad X. d. t. n. 18. Actanto minus, si negotium illud juratum fuerit, ad illud rescindendum Metus Reverentialis sufficit Hartm. Pistor. Lib. 4. qv. 6. n. 69. Gail. 2. O. 47. n. 16. Brunn. Consil. 89. n. 31. seq.

Nec juxta negotia ex illo rescinduntur.

V. Videri posset ex metu reverentiali contrahentem saltem ex pudore & reverentia teneri, ipsumque cogi non posse ad implendum contractum, & hinc frustra dici, ipso jure subsistere negotium, cessareque restitutionis auxilia. Nam obligatio illa, quæ ex pudore & honestate oritur, saltem minus plena seu imperfecta naturalis dicitur, ad quam implendam nemo per judicem cogi potest, sed prout incidit in probum & pudentem aut in improbum & impudentem hominem, rata ea aut irrita est *L. 22. §. 11. ff. d. hered. pet. L. 5. S. 15. ff. de Donat. int. V. & U. Magnif. Dn. Hoppe Comment. ad Inst. tit. de Oblig. p. 681.* Verum repenitus inspecta, non apparet ullo casu intercedere illam imperfectam naturalem obligationem, sive supponam ex metu reverentiali aliquid gestum esse, sive aliquid omisum. Si enim illud, v. gr. rogat me Cajus, quem veneror & colo, ut pro ipso fide jubeam, fidejubeo quoque sed postea solvere recuso, quia ex metu reverentiali petitam fidejussionem declinare non potui, & in hoc casu distingvi causam efficientem a contrariis obligationis erit necesse. Fidejussionis illius causa non est pudor & reverentia, sed stipulatio aut moribus hodiernis pactum. Certum vero est, obligationem ex stipulatione vel pacto deliberato initam non producere imperfectam naturalem obligationem, sed mixtam i. e. naturalem & civilem, quæ adeo efficax est, ut producat actionem & exactionem *pr. J. de O. & A. L. 3. C. de*

An ex Moriatur imperfecta naturalis obligatio? neg.

Neque in casu ubi aliquid gestum.

B

Fide-

*Neque ubi
aliquid om-
missum
salva ma-
net actio
post tem-
pus
Lege defi-
nitum.*

Fidejuss. Mev. P. 5. Dec. 408. Dn. Stryck. in U. M. ff. tit. de Pact.
§. 3. *Carpz. P. 2. C. 19. D. 17.* Quod cum ita sit, frustra jam
erit statuere, in pudore & reverentia niti talem obligationem,
sed hoc erit necesse despiciere, an ex metu reverentiali
tanquam ex suis contrariis obligatio illa ita contracta resol-
vi possit, ad quod negative respondendum per §. *preced.* Si
ex dicto metu quid intermissum, quod intermittenti nocet
v. gr. Titius contra Superiorem non ausus est actionem com-
petentem exercere, eam autem post tempus actioni datum
vult instituire & contra exceptionem præscriptionis repli-
cando allegat, sibi M. R. obstitisse, in quaestione venit, an
obligatio alioquin valida salva maneat, an vero sit extincta
ob intermissum ejus exercitium ex metu reverentiali? distin-
guendum hoc casu erit an præter reverentiam adhuc aliud
quid impedivit actionem, v. g. patria aut maritalis potestas,
an sola reverentia obstitit. Priori casu salva superest actio,
non tamen ideo, quia actor ex metu reverentiali non pul-
savit ea suum debitorem, & ita ne id faceret imperfecte sal-
tem obligatus fuit, sed quia propter istam potestatem non
potuit agere. Non autem agere valenti, nulla currit præ-
scriptio; & in filio ac uxore juris impedimentum est, quod
contra Patrem & maritum durante patria & maritali pote-
state actionem impedit *Carpz. P. 2. C. 3. Def. 11. Et lib. 1. Resp.*
40. In posteriori casu Replicatio M. R. nullo jure subsistit,
sed actio ob negligentiam non agentis & temporis Lege de-
finiti lapsam extincta est, cui resuscitanda non sufficit mi-
nus plenam naturalem obligationem impedivisse ejus exer-
citium, ut, quia in jure sine effectu illa est, sit in arbitrio jam
excipientis reverentiam redire ad illud. Consequentia enim
hæc infirmissima est.

VI. Ista

VI. Ista tamen quæ in §. 4. proposita & communis est *Limitatur*
 sententia regulariter accipitur de metu quem ex mero obse- *in §. 4. pro-*
 quio reverentia aliquis attraxit. Unde istam limitant, & *posita sen-*
 hunc metum ad actus rescissionem sufficere statuunt, si (1) ex *tentia l.*
 nimia reverentia proveniat, quam importunis precibus quis
 sollicitat Matth. de Afflict. *Decis. Neapol. 60. n. 4. Gail. 2. O.*
117. n. 4. Tholosan. Syntagm. Jur. Univ. Lib. 41. cap. 14. n. 8,
 (2) si concurrat facti atrocitas, ubi tale quid intervenit, quod
 merito alicui terrorem incutere potest, utpote si patet ob
 id ipsum, de quo agitur, verbis minatus fuerit aut percusserit
 filium Hartm. Pistor. *Lib. 2. quest. 13. n. 31. Menoch. Lib. 3.*
presumt. 127. Struv. Synt. Jur. Civ. Exerc. 8. th. 13. Meier. Coll.
Argent. tit. quod. met. caus. §. 16. (3) si cum metu hoc concur-
 rat mana læsio, quam quis incursum non fuisset, nisi re- *3.*
 verentia obstitisset Mascard. *de Prob. Vol. 2. Concl. 1054. n. 28,*
seq. Franzk. ad ff. tit. quod. met. caus. n. 12. Lauterb. d. l. & (4)
 si persona hoc metu ad aliquid in sui præjudicium gerendum *4.*
 impulsæ sit nimis meticulosa. Sicut enim metus in genere
 consideratus pro qualitate personæ est æstimandus, ita etiam
 hoc casu, nam minor in fœmina, quam masculo sufficit, &
 inter mares quoque dissimilitudo reperitur, quorum quidam
 obætatem vel vitæ conditionem aliis existunt fortiores, aut
 timidiore. Hinc judicis erit pro suo arbitrio hoc quoque casu
 statuere, an persona sit talis, in qua metus Reverentia mag-
 nam animi perturbationem causari possit Dn. Harprecht.
Consil. Tubing. 53. n. 43. Brunnem. ad d. l. 6. C. n. 5. Barbosa
d. l.

VII. Cæterum si has limitationes penitus inspiciamus, *Afferun-*
 negari non potest, unum vel alterum dubium circa illas *tur dubia*
 oboriri. Quod enim primam & secundam attinet, merito du- *quædam*
 bitatur, an importunæ preces & minæ, M. R. per se ad effe- *circæ has*
 ctum *limitatio-*
nes.

Actum juris producendum invalidum, ut talem producat convalidare possint, quæ tamen ipsæ ad justum metum constituendum non sufficiunt, si non capitales sint, & ab eo effusæ qui minas solet exequi *L. 7. § 9. C. de his quæ vi metusve caus.* Meier. *Colleg. Argent. d. l. §. 17.* Et si capitales sunt minæ, aut metus sit verberum atrociorum, haud inde metus veniens reverentialis erit, sed justus erit dicendus, qui jam in constantem virum cadit, & ad producendam restitutionem efficax *L. 3. §. 1. ff. eod.* Ad tertiam limitationem videtur posse regeri, non tam reverentiali metu rescindi actum, quam ob concurrentem magnam læsionem seu atrocissimam, ut habet Lauterb. *l. c.* per quam non alia quam quæ dimidiam justii pretii excedit intelligi potest. Quæ enim infra hunc valorem est, & cum dolo non conjuncta, juris effectum non habet, ut rescindat negotium validum, ut hoc casu id putet Hartm. Pistor. *Lib. 4. qu. 6. n. 69.* Quod si vero læsio sit ultra dimidiam justii pretii, huic, non metui reverentiali, tribuendum erit, quod rescindatur negotium *L. 2. C. de Rescind. vend.* Quarta denique limitatio in specie nostri metus nihil peculiare habet, sed id quod est commune in omni metu *§. 2. b. cap.* Quin si nimio pavore in persona valde meticulosa quid tribuatur, iterum id erit propter alium metum, nempe naturalem timorem, & non propter metum reverentialem. Interim ne nimia scrupulositate vim omnem his limitationibus adimere videamur, sit penes alios judicium, quantum momenti illis tribuendum. In casibus vero Judici oblatis, ejus erit pro suo prudenti arbitrio æstimare, an tantus sit M. R. ut ad aliquem constituendum effectum in jure sufficiat Menoch. *de A. J. 2. Lib. 2. Cas. 136. n. 8.*

IX. Quoniam vero metus in genere consideratus, quatenus ab alio incutitur, delictum est, ille regulariter præsumi non potest, licet constet de potentia contrahentis, cum hac probata non statim probata quoque sit impressio *L. fin. C. de his quæ vi. met. caus.* sed erit probandus *L. 14. §. 3. ff. L. 2. C. eod. L. 13. C. de Transact.* & quidem per testes aut juramentum si aliæ probationes deficiant *Mascard. de Prob. V. 2. Concl. 1054. seq. Nic. Boer. Decis. 101. Harprecht. Consil. Tubing. 53. n. 115. Möller. Semestr. lib. 3. cap. 29. n. 9.* Metus e contrario reverentialis præsumitur, & quidem non saltem, ut volunt aliqui, quando minæ aut magna læsio intercesserunt, sed etiam ob solum respectum erga Superiorem, si talis sit, qui metum facile incutere potest *Mascard. Concl. 1054. n. 28. seq. Menoch. d. Cas. 136. n. 9.*

Metus alias debet probari.

Sed reverentialis præsumitur.

CAPUT III.

De Personis quibus ad Reverentiam obligamur.

I.

Homo nemini magis quam DEO reverentiam debet, quem non solum ex operibus suis, sed etiam secundum attributa sua agnoscit, quod unus sit, perfectus infinitus, æternus, justus, omniscius, omnipotens &c. vid. *Grot. de Veritate Relig. Christianæ Lib. 1. a quo homo substantiam suam habet, ceteraque omnia, quæ in his terris ad vitæ sustentationem atque fungenda munera, ad quæ vocatus est, sunt necessaria Jacobi I. 17. Sap. VII. 15. 16. Psalm. XIV. 1. Syracid. XVII. 11. seqq. qui soli etiam Deo æternam beatitudinem acceptum fert. ad Ephef. II. 8 ad Tit. III. 5. 1. Petr. I. 5.* Quorum omnium beneficiorum memor excelso & magnifico eorum Datori omnino ad cultum reverentiæ obstrictum se tenet, & quicquid honoris

Reverentiam exhibere debemus Deo.

B 3

noris Majestati ejus convenire intelligit, flexa mente exhibet. Simul autem formidine quadam Omnipotentiam ejus veretur, a quo quicquid suum est, facile verti potest in nihilum. Nam ita ejus omnipotentiam & formidinem Propheta celebrat: *An me non venerabimini? dictum Jehovah, an a facie mea non contremiscetis? qui disposui arenam terminum mari, statuto perpetuo, quod non transgreditur, quamvis incutiant se, non tamen prevalent, quamvis fremant fluctus ejus, non tamen transgrediuntur illud Jerem. V. 22. 24. & X. 6. 7. Et Psalmista Psalm. LXXXIX. 8. 14. 15. Deus fortis est formidabilis in consilio Sanctorum plurimum, & reverendus supra omnia, quæ circumstant eum.* Equidem Probis non alius est ille metus erga Deum quam vere reverentialis, omnino & filialis. Nobis enim ita dictum est: *non accepisse nos Spiritum servitutis rursum ad metum, sed nos accepisse spiritum adoptionis, per quem clamamus Abba i. e. Pater ad Rom. VIII. 15.* De hoc autem metu certi sumus, quod id omne, quod ejus intuitu agitur vel omittitur non nisi justum esse possit, Deumque nobis propitium conciliemus, quando ex timore filiali eum veneramur & colimus.

*Post Deum
quoque e-
jus in his
terris Vi-
cariis.*

II. In his terris inter homines supremi sunt Principes, qui dignitatem suam ex Dei gratia sustinent. Nam cum Deus absolutum imperium in omnes creaturas exerciturus sit ad usque omnium seculorum finem, non tamen externo modo homines regere velit, ut quidem hoc expedit humanæ naturæ, is designavit Imperatores, Reges ac Principes, ut vices ejus gerant. In quo singularis Divinæ Providentiæ sapientia apparet, quod non unum universo Orbi præposuerit Imperantem, sed inter plures eum distribuerit, ne unus ex alto factu insurgeret, & ipsi Deo Principali suo se æqualem existimaret, potius ut omnes Principes agnoscerent, quod

quod infra Deum sint, quem venerandum & timendum haberent æque ac alii homines. Et hujus Divinæ Providentiæ vestigia apparent apud Davidem *Psalm. XXII. 6. 7.* ubi hæc leguntur: *Ego dixi Dii estis, & filii Excelsi omnes: Vos autem sicut homines moriemini, & sicut unus de Principibus cadetis.* De constitutis autem Regibus in Sacro Codice hæc traduntur; *Per me Reges regnant & legum conditores decernunt justa. Per me Principes imperant, & Potentes judicant terram Proverb. VIII. 15.* Et apud Syracidem *XVII. 14.* hæc inveniantur: *Unicuique genti proposuit Rectorem, sed Israel portio eius peculiaris facta est.* Nec prophani Scriptores hoc silent, qui sine adulatione principale fastigium a Deo repetunt. Plinius in *Panegyrico Trojani* hoc suo Principi inculcat in verbis: *Principem dat Deus, qui erga omne hominum genus vice sua fungitur.* Et Ægidius Romanus in Oratione, quam Sorbonæ nomine ad Philippum Pulchrum Regem Galliæ habuit apud Æmyl. *Histor. Gall. l. IIX. init. II.* verbis significantissimis idem expendit: *Nomen Regium non in terris natum, excogitatumque, sed e cælo dimissum mihi videri solet. Parens enim rerum Deus cum genus humanum condidisset, summum quidem in illud Imperium Jusque penes se retinuit, sed ut mente in eum sublimes ferremur, ut illum cupidius præereremus, ut spe ut votis incenderemur: idcirco in terris palam ipse degere, oculisque interea nostris observari noluit: Regesque instituit, qui ejus vice munereque fungerentur, quorum ut quisq. probitate, quam proxime ad Deum Optimum Maximum accederet, ita verissime Rex vocitaretur.* Principes itaque in his terris, quo tam sublimes splendore & fastigio conspiciuntur, omnino venerandi sunt. Cui venerationi subservit ex occulto quædam veniens vis, quæ eam in animis subditorum accendit & excitat, adeo ut & ex obscuro in lucem ac splendorem pro-

productus Princeps ac purpura conspicuis, statim omnibus augustior & veneratione suscipiendus appareat. Joh. Frid. Hom. *de Civitate L. 2. cap. 1. §. 4. n. 5.*

Etiam Principibus tenuioris sortis. Et Magistratibus inferioribus.

III. Nihil attinet qua sorte Princeps trahatur. Nam etiam tenuior, in quam conjectus est, cum Principem esse non impedit, & character & autoritas ejus manet eadem. Dn. Becman. *Disp. de Pietate Subdit. erga Principem cap. 2. §. 3.* Hinc etiam post Principes statim collocamus Personis Magistratuum inferiorum, quæ a Principibus cum imperio constitutæ sunt, ut exequantur quæ illi in legibus suis mandarunt, & re ipsa fiat, quod Leges ad effectum perducere cupiunt. Sic Justinianus Imp. in Nov. 161. *præfat: Non tantum*, inquit, *decenter leges ferre summo bono est, sed etiam sancita accurate custodire, & ad effectum deducere, transgressoresq; competentibus pœnis subjicere. Quæ enim legum erit utilitas, si in literis duntaxat consistant, non etiam per ipsa facta atque opera subditis utilitatem de se probant add. Nov. 133. c. 4.* Ideo vero, quia Magistratus cum imperio constituti, etiam publicæ personæ sunt, quod de Miltiade advertit Nepos *in vita eius cap. 8. n. 2.* qui refert: *Miltiades multum in Imperiis Magistratibusq; versatus non videbatur posse esse privatus, præsertim cum consuetudine ad imperii cupiditatem trahi videretur, maximeq; quia Divinæ constitutionis caractere æque ac superiores insigniti reperiuntur, nam non est potestas nisi a Deo, & quæ sunt potestates sunt a Deo ordinatæ ad Rom. XIII. 1. 1. Petr. II. 13. 14.* Consequenter qui subsunt illorum imperio, eos reverenter colere ac timere tenentur, tanquam imaginem Divinæ potestatis.

Adreventiam Parentibus liberi obligantur.

IV. Post Magistratus Reverentiæ debitum exsolvent liberi Parentibus suis, a quibus vitæ originem agnoscunt & educationis aliaque innumera beneficia. Miserrima enim est infantis

infantis editi conditio cui pereundum foret, nisi statim prima cura parentum juvaretur Pufend. *de F. N. & G. L. 2. c. 2. §. 2. & Dissert. de Staru hom. natur. §. 4.* Posito vero quod non per omnes ætates iudicio & ea provisione Parentum Liberi indigeant, quia indigent tempore imperfecti iudicii, quia adepto maturiore intellectu ipsi suis actionibus consulere possunt, ut & quando sui juris facti, hanc facultatem agendi habeant, quod ideo quia parentes habent, actus eorum non possint reddi irriti, attamen pietatis & reverentiæ debitum semper manet firmum, quia causa ejus scilicet generatio, propter quam illud exigitur, perpetua est & tolli non potest *ad Ephes. VI. 1. Grot. de F. B. & P. L. 2. c. 5. §. 2. 3. 6. 10. ibique Bœckler.*

p. 154. Æqua autem est ista pietas in Parentes, licet inæqualis sit illorum potestas. Unde ad eandem matri exhibendam obligantur liberi, ad quam præstandam patri renentur *L. 4. ff. de Curat. furios. L. 4. C. de P. P. Clasen. in Polit. L. 1. c. 3. §. 2.* Et liberi cujuscunque sint conditionis, omnes tamen obligantur eandem reverentiam habere, nam nec milites, nec alius conditionis liberi eam recusare possunt, & contra facientes pro modo delicti puniendi sunt. Sic etiam Jctus respondet: *Si filius patrem aut matrem, quos venerari oportet, contumeliis afficit, vel impias manus ei insert, Præfectus urbis delictum ad publicam pietatem pertinens pro modo ejus vindicat in L. 1. §. 1. ff. de Obsequiis Parent. & Patron præstand.*

V. Respicit aliquod imperium uxor, quod marito datum est in ipsam tam a natura, quæ vult ut semper debiliori fortior imperet *i. Petr. III. 7. Aristot. 1. Polit. 12.* quam a Deo, qui voluntatem uxoris subjecit viro ut illi dominetur *Genes. III. 16. 1. Petr. III. 1. & 6. ad Ephes. V. 22. 23.* Illa quoque beneficia agnoscit, qui bus a marito honoratur, nam radiis ejus

Tam matri quam patri.

Cujuscunque sunt liberi conditionis.

Uxor marito ad eandem obligatur.

corruscat & splendorem suum a marito mutuat. *L. 10. C. de Nupt. Nov. 105. t. 1. pr.* conditionem ejus sequitur, & honore ejus legitimatur ac nobilitatur *L. 3. in f. C. de Natural. lib. L. 8. §. 12. ff. de Senat. Carpz. P. 3. C. 37. D. 2. Dn. de Rhetz. in Medit. Instit. Diss. 5. Pos. 25.* quorum nihil vicissim ab uxore in maritum pervenit, nam nunquam uxor nobilis virum ignobilem nobilitare potest, ut nec tantillum dignitatis ab illa consequatur maritus *L. 1. C. de Dignit. Richter. P. 3. Dec. 132. n. 6.* Præterea & domicilium & forum mariti consequitur, quod etiam retinet post mortem ejus vidua *L. 19. §. 65. ff. de Judic. Struv. in Syntagm. Jur. Civ. Ex. 9. t. 6. 28.* Ex quibus omnibus Uxor marito obligata est ad obsequia & reverentiam præstandam *L. un. §. 7. C. de R. U. A. L. 14. §. 1. ff. Solut. matrim.*

Et servus domino.

VI. Ob imperium herile & commoda quæ servus a domino suo accipit, is huic vicissim ad omnem reverentiam obligatus est. Cum enim ob tenuiorem fortunam quidam ad vitam sustinendam non sufficiant, iis tamen natura corporis vires concessit, ut ferre labores possint, melioris ductu ac imperio cedunt, & ut alimentorum, eorumque quæ ad vitam sunt necessaria sint certi, locupletioribus & solertioribus operas suas præstant vid. Busbequius *Ep. Legat. Turcic. 3. p. 119.* Hæcque servitus plus commodi quam acerbitatis habet, quia subjectorum conservatio non illorum sed domini curæ est, qui hujus non suo periculo vivunt.

Apud Romanos Libertus Patrono debet reverentiam

VII. Apud Romanos, qui servis suis dederat libertatem, in libertos seu manumissos acquirere Jus Patronatus, quod Patrono illos obstringebat ad cultum & reverentiam, æque talem qualem liberi parentibus præstant, de quibus existat summa regula: *Liberto & filio semper honesta & sancta Persona Patris ac Patroni videri debet* *L. 9. ff. de Obseq. Parent. & Patron.*

Patron. praestand. Illos proinde non possunt sine venia Prætoris in jus vocare L. 4. & 12. ff. de in jus voc. Non possunt contra eos actionem famosam movere, nec opponere talem exceptionem L. 2. & 5. §. 1. ff. de obseqv. Parent. & Patron. L. 11. ff. de dol. mal. nec ab illis exigere possunt juramentum calumniæ L. 7. §. 3. ff. de Obseqv. Parent. & si liberti sint Patronorum creditores, in solidum eos excutere nequeunt sed saluum ipsis est beneficium competentix d. L. 7. pr. & S. 1. quorum omnium hæc ratio datur, quod libertus a Patrono vitam civilem, ut filius a patre vitam naturalem accepit arg. L. 209. ff. de R. J.

VIII. Hodie vero cum nec servis nec manumissione utamur in foro nostro, etiam hoc jus Patronatus cesset oportet Dn. Schilter. in *Praxi Jur. Rom. in For. Germ. Exerc. 41. tb. 37.* Sed ex Jure Canonico alio in sensu patet Jus Patronatus, quod pro facultate accipitur præsentandi aliquem ad munus vacans Ecclesiasticum, competitque illis qui templum fundarunt, dotarunt aut ædificarunt, & inter Protestantes etiamnum viget t. t. X. de Jure Patronat. Brunnem. in *Jure Eccles. lib. 2. c. 8.* Huber. in *Prælect. ad ff. tit. de Jure Patronat. S. 3.* Debetur tali Patrono a Clericis & Parochianis, illa reverentia, quæ a filio debetur Parenti Lambertin. de *Jure Patronat. Qv. l. art. 1. n. 14.* & in specie honor Processionis c. 26. X. d. t. c. 25. C. 16. qv. 7. quem post diversas Dd. opiniones accipimus pro honorifico loco, qui Patrono in Processionibus aliisque actibus solennibus tribuendus, quoniam ceteros merito antecedere debet, quem stipendia meliora vel labor prolixior fecit anteire Ahasv. Fritsch. de *Jure Eccles. Tr. quarto tb. 4. n. 2.* Brunnem. d. l. S. 25. Schilter. in *Instit. Jur. Canon. Lib. 1. tit. 14. S. 32.* Ziegl. ad *Lancell. Lib. 1. Tit. 28. S. 20.*

Hodie debetur Patrono Ecclesie Clericis.

*Verbi Di-
vini mini-
stris e^o
quoque de-
betur.*

IX. Huic Patrono surrogandi, si non præferendi, verbi Divini ministri, quos ut Dei nuntios respicimus ad nuntian- dum verbum ejus & dispensanda sacra mysteria. Propter officium eorum & curam animarum digni sunt omni hono- re, de quo Paulus *1. ad Timoth. V. 17.* *Qui bene præsunt Pres- byteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in sermone & doctrina, & Syracid. VII. 29. seq. Ex toto animo tuo reverere dominum, & sacerdotes ipsius admirare, ex totis vi- ribus dilige eum, qui fecit te, & ne derelinquas ministros ejus. Time dominum gloriaque affice sacerdotem.* Hinc quoque Saul cum a Samuele Propheta verbis satis gravibus reprehende- retur, mitius tamen eum toleravit propter sacrum illum re- spectum, quem habebat erga Samuelem Dei ministrum *1. Sam. XVI. 26. 28.*

*Et Domino
feudi a
Vasallo.*

X. Ad Vasallum ducimur, qui etiam Beneficiarius Senioris sui appellatur, propter beneficium seu feudum ab eo acce- ptum, quod est utile dominium rei sub lege fidelitatis con- cessum *1. F. 1 §. 2. & 4. 1. F. 14. pr.* Domino pro dato hoc beneficio nihil magis debetur quam fidelitas, quæ in exhibi- tione reverentiæ consistit, & promotione commodorum do- mini damnorumque imminentium propulsione *2. F. 22. verb. jatra reverentia 2. F. 23. ibi quam humiliter quam devote.* Itaque quantum fieri potest Dominum & honorem ejus Va- fallus extollere, nec unquam malum, quantumvis verum, de eo loqui debet, nec quicquam facere quo Domini existima- tio, dignitas vel status minuat aut lædatur Gothofr. Anton. *de Jure feud. Disp. 7. eb. 2. lit. a.* Struv. *Syntagm. Jur. feud. cap. 11. eb. 3.* Ritterschul. *in Partit. Jur. feud. lib. 2. cap. 1. qv. 5. 6. & 7.* Eo nomine formula Juramenti, quo sese Domino obligat, concipitur, quod nunquam in consilio vel facto esse velit quo ille amittat honorem, quem nunc habet, vel an- tea

tea habuit, & si sciverit vel audiverit de aliquo, qui velit contrafacere, pro posse suo impedimentum praestiturus sit 2. F. 7. Et hoc reverentiae debitum non saltem exhibendum est Domino durante nexu feudali, sed quoque eo extincto per refectionem seu abdicationem feudi. Ob memoriam enim pristinae necessitudinis & amicitiae prioris, cujus reliquiae durare videntur, etiam tunc Vasallus dominum olim suum colere & observare debet 2. F. 38. in f. Rittersch. d. 1. q. 16.

XI. Ne Praeceptores omitteremus, eorum & hic mentio ^{Praeceptoribus est exhibenda reverentia} facienda, quibus pro cura vigilique labore, ut intellectus non ster excolatur, ad gratitudinem & reverentiam magna ex parte obligamur. Recolit hoc Cicero in *Orat. pro Plancio*, quando haec verba profert: *Nemo certe est nostrum liberaliter educatus, cui non Magistris sui atque Doctores, cui non locus ille mutus, ubi ipse est alitus aut doctus est, cum grata recordatione in mente versetur.* Ipsum Jus nostrum meminit exempli istiusmodi reverentiae in *L. 2. §. 45. ff. de O. J.* ubi Casselius commendatur, qui, cum Praeceptori Mutio morte praerepto gratiam referre nequiret, ejus nepotem Publium heredem fecit in illius honorem. Et laudatur Alexander Severus, quod Ulpianum Praeceptorem honoret Parentis titulo *L. 4. C. Locati*. Estque notum Alexandri Magni exemplum, qui interrogatus utrum magis desideraret Patrem Philippum, an Aristotelem Praeceptorem, reverenter respondit: magistrum se magis desiderare quam patrem, quod ille ut praeclare instrueretur effecit, iste vero ut tantummodo esset. Ex quibus constat adeo magno in pretio magnis Principibus fuisse suos Praeceptores, quanto majori debent esse his, qui Principibus & Rebus publicis digne consulendi ab illis idonei efficiuntur Menoch. *de A. J. Q. lib. 2. Cent. 5. cas. 500.* Dn. Stryck. *in disp. de Jure Praeceptor. cap. 5. n. 20.*

Tutoribus
quoque &
Curatori-
bus

XII. Quandoque Parentum locum sustinent Tutores & Curatores, si illi vita functi, antequam liberi propter ætatem sibi ipsis consulere possint. Grave autem est illud Tutorum officium, quod principaliter versatur circa pupilli personam L. 14. ff. de Testam. Tut. L. 30. ff. de Admin. & peric. tut. qui hinc curare debent, ut pupillus bene educetur L. 2. §. 1. L. 12. §. 3. ff. de Admin. tut. L. 1. §. 1. in f. L. 1. & 2. C. ubi pupill. educ. vel morari & bona ejus recte administrantur, ne pecuniam ejus sinant otiosam L. 7. §. 3. L. 15. ff. de Admin. & peric. tut. Carpz. P. 2. C. 11. D. 22. 42. & ut in tempore morosos debitores interpellent ad solutionem faciendam L. 2. C. Arbitr. Tut. Mev. P. 7. Dec. 198. ac ut omnia negotia tam judicialia quam extra judicialia curandorum ita gerant, ut inde veniat illorum commodum. Pro tanto vero officio & paterno affectu quid magis a curandis rependi potest, quam reverentia?

Nec non
Senibus.

XIII. Ob provectam ætatem venerandi sunt Senes, quos commendat meritorum memoria & laborum assiduitas L. fin. C. de Tyronib. lib. 12. L. 5. pr. ff. de Jure Immunitat. Eorum enim experientia Juvenum schola est, & plus est auctoritatis in eorum consiliis, quam in aliorum armis. Unde bene Baldus dixit: *Plus valet umbra Senis, quam gladius Juvenis*, quod Poeta confirmat, qui Agamemnonem inducit, non decem sibi Ajaces sed decem Nestores optantem. Divine Plato de Reverentia Senibus debita Lib. 10. de legib. disserit: *Senex, inquit, non parvo intervallo juveni proponendus est, & apud Deos & apud homines, qui feliciter victuri sunt. Cædi ergo Senem a juniore & turpe est, & odio a Deo habetur. Contra cædi juvenem a Senes levius est: quia etiam decet juvenes ob senectutis reverentiam patienter id ferre.* Convenit vero Senes non tantum separatim & inter privatos reverenter habere, sed etiam in publicis consiliis. Quod Pontifex adeo verum

Etiam in
publicis
consiliis.

verum esse judicat, ut suffragantium non majora sed saniora vota, quæ ab eorum ætate æstimanda, conclusa facere statuat *c. 9. de Elect. in 6.* quæ quidem sententia non difficultate caret, cum infinitæ semper futuræ sint quæstiones, utra sententia sanior, & quænam Collegii membra reliquis, prudentia & autoritate præferenda, & e contrario Pluralitas votorum ad lites eo melius decidendas faciat Dn. Coccej. *Dissert. de eo quod justum est circa numer. suffrag. Sect. 1.* attamen in eo Senum habenda reverentia, ut in Collegiis primitus audiantur, quæ, si alii ab illis modeste dissentiant stabit tamen tuta, & pudor honestus claram & stabilem illis comparabit autoritatem Ziegl. *in Dicastice Conclus. 43. §. 5. seqq.*

CAPUT IV.

De Metu Reverentia circa Actus inter Vivos.

I.

Cum de qualitate Metus Reverentialis constet, operæ pretium erit ut jam in aliquot ejus notabiliores casus inquiramus, quos in ordinem ex diversitate actuum inter vivos & ultimæ voluntatis collocabimus. Illorum primo in hoc capite habenda ratio, & quidem juxta methodum in Institutionibus juris Civilis observatam, quæ Jus Personarum, Rerum & postremo Actionum exhibetur. Unde statim ordinemur ab exemplis M. R. ad jus personarum pertinentibus, idque quia hominum gratia omne jus constitutum legitur *S. fin. J. de J. N. G. & C. L. 2. ff. de Statu hom.*

II. Dum vero hæc curamus, se statim casus sistit circa operas propriorum hominum, qui in multis regionibus reperiuntur, & qui ad glebam & servitia præstanda domino obli-

Ordo dicendorum.

Noces propriis hominibus M. R. quoties de-

minus ab
illis inde-
termina-
tas operas
exigit.

obligati sunt, ita ut sine venia ejus a prædio discedere non possint. Operæ autem illorum sunt vel determinatæ, quæ certo modo vel certis diebus præstantur *gewisse / gewisse oder gemessene Dienste /* vel indeterminatæ, quæ quoties & quomodocumq; opus est debentur *Struv. in Jurispr. Forens. lib. 1. tit. 4. §. ult.* Sape non sunt contenti Nobiles & domini operis illis determinatis, sed ad majores rusticos suos provocant, qui si sese ex reverentiæ timore obsequentes exhibent, successu temporis officiositas illa in jus facile verti potest, quod postea domini ab illis audent prætere. Et certe successoribus eorum difficile erit probare, quod antecessores non ex debito sed saltem ex reverentia erga dominum indeterminatas ei præstiterint operas, quia Precarii probatio rusticis incumbit *Carpz. P. 2. C. 4. D. 3.* Quod si tamen illi aliquem reverentiæ respectum erga dominum habere velint, caute sibi prospicere debent illa rusticis familiari protestatione: *Daß sie zwar dieses dem Junker zu gefallen thun wollen / jedoch daß daraus keine Gerechtigkeit werden möge.* *Dn. Stryck. in Disp. de Civilitate nociva cap. 2. §. 12.*

Sponsalia
ex M. R.
contracta
subsistunt.

III. Sponsalia quandoque ex metu reverentia a liberis contrahuntur, de quibus si fingamus, Parentes velle ut filius vel filia cum hac aut ista persona matrimonio jungatur, illosque cum hac filium aut filiam suam desponsare, præsentem illa nec contradicente, sed imo consentiente, ne indignationem Parentum incurrat, cum tamen alioquin ab ista persona abhorreat, si postea a talibus sponsalibus recedere velint & allegent metum reverentialem, di'qviri potest, an audiendi liberi? Quamvis vero in contrahendis sponsalibus liberrimus contrahentium requiratur consensus, & omnis metus, coactio aut rixæ longe abesse debeant, quia conjugia amore concilianda, qui metum non patitur *L. 22. seq. ff. de*

de R. N. L. 14. C. eod. adeo ut sponsalia metu contracta sint ipso jure nulla nec opus ut judicis sententia, sicut alia negotia metu inita rescindantur, sed ut tantum declaratio quædam adhibeatur d. L. 22. c. 14. X. de Sponsal. c. 6. X. *Quod met. caus.* Carpz. in *Jurisprud. Eccles.* L. 2. def. 27. & lib. 3. def. 55. n. 7. attamen omnia hæc intelligenda de tali vi & metu, qui in constantem hominem cadere potest. Cum autem talis non sit metus reverentialis, dicendum frustra ad illius præsidium recurrere liberos, sed obligari ex sponsalibus ita celebratis ad consummandum matrimonium. Consenserunt enim cum parentibus in sponsam vel sponsum, consensus autem sponsalitiis facit ut firma sint sponsalia, & obligat desponsatos, ut post aliquod temporis intervallum accedente benedictione sacerdotali fiant Conjuges L. 4. 7. §. 1. L. 11. ff. de Sponsal. Lauterb. Tr. de Arrhat. b. 144. A sponsalibus ergo initis si velint recedere, oportet habeant causam, quæ ad illa dissolvenda a legibus est approbata, qualis, ut dictum, non est, metus reverentialis L. 12. ff. de Sponsal. L. 22. ff. de R. N. ibique Brunnem. n. 11. Carpz. lib. 2. def. 30. n. 16. Ziegl. ad Lancell. lib. 2. tit. 12. §. 12. Dedekenn. *Consil. Theol.* Vol. 3. lib. 2. Sect. 7. n. 6. Vasqv. lib. 2. *Controv. cap.* 35. n. 19. Joach. a Beust. de *Matrim* P. 2. c. 44. p. 166. Covarruv. in lib. 4. *Decretal.* p. 2. c. 3. §. 6. n. 5. Wifsenbach. ad ff. P. 1. *Disp.* 44. *tb.* 15.

IV. Hunc consensum liberorum non adesse putant, indeque eos ex sponsalibus non obligari, sed ab illis recedere posse, si saltem tacuerint, cum Parentes illis sponsum vel sponsam offerrent, non autem expresse in eos consenserint, statuunt Covarruv. d. l. n. 5. & 6. Bartol. in L. pen. ff. *Solut. matrim.* quia multa expressa nocent, non expressa non nocent L. 105. ff. de R. J. Verum existimo huic opinioni contrariari L. 12. pr. ff. de Sponsal. ubi clara Ulpiani sententia:

An idem
obtineat si
liberitan-
tum ad o-
blatos
sponsas vel
sponsos ta-
ceant.

Sed quæ
Patris

D

Ob minas accedentes tamen annullantur sponsalia. Patris voluntati non repugnat consentire intelligitur. Quare cum M. R. non sufficiat ad rescindenda sponsalia, ubi liberi expresse consenserunt, etiam non sufficit, si tacite consenserunt, quia consensus utrobique adest. Cæterum si minis non moderatis sed gravibus & atrocibus parentes erga liberos usi, ut, quod illos sint exheredaturi, abdicaturi aut verberaturi, nisi oblatum sponsum acceptaverint, verum est, nulla esse talia sponsalia, quia tales minæ justum metum inferunt, qui etiam in constantem hominem cadit. In negotiis matrimonii persuasioni locus est coactioni nequaquam c. 17. X. de Sponsal. Dedeken. d. l. Cypr. de Sponsal. cap. 13. §. 18. Sanchez. de Matrim. lib. 4. disp. 6. qv. 1. n. 4.

Dicta extenduntur ad M. R. i. erga Principem

V. Casum examinavimus de sponsalibus liberorum metu reverentiali contractis. Idem jus est, si minister aut subditus ex reverentia erga Principem consentiat in matrimonium cum persona, quam Princeps commendat, licet libentius ab ea abstineret arg. L. 32. ff. ad Leg. Aquil. Hoc commode locum invenire potest in locis, ubi statutum, ne subditi sine arbitratu & concessione Superioris nuptias contrahant, quo Princeps consulari salutis publicæ, ne illa per subditorum matrimonia detrimentum capiat. Myler. in Gamolog. Princip. cap. 2. §. 5. & 6. Aerod. Res judic. lib. 4. tit. de nupt. c. 7.

2. Erga Patronum qui ad officium aliquem promovit.

Pariter dicta procedunt, si forte vir multum autoritatis in civitate habens aliquem ad officium promovit intuitu matrimonii cum certa persona contrahendi, & is ex metu, ne Promotorem suum offendat consenserit in illam, ac postea a sponsalibus, quod metu reverentiali ad illa compulsus, velit recedere. Nam nec hoc casu vitiantur sponsalia, quod propter datum officium fuerint contracta, siquidem contrahens primario consentit in personam oblatam, & saltem secundario respicit ad concessum officium, quod causa movens est

est contrahendi matrimonium, quod proinde non est illicitum Lynk. *Disp. de Impetrat. Offic. per matrim. cap. 2.* Ita etiam minor vereatur curatorem, & in personam, quam hic in matrimonium offert, ut ejus indignationem evitet, consentiat, ille causam recedendi a sponsalibus nullam habebit. Quod ibi maxime contingere potest, ubi per statuta introductum, ne minorum sponsalia, nisi cum consensu Curatorum contracta valeant Mev. *ad Jus Lubec. lib. 1. Tit. 4. art. 4. n. 5.* Joh. a Sande *lib. 2. Decis. Frisc. tit. 1. def. 4.* Heig. *qv. 22, n. 8. seq.* alias Jure civili eorum consensus necessarius non est, sed ex honestate & pietate tantum adhibetur *L. 20. ff. de R. N. L. 8. C. de Nupt.*

3. Ergo Curatores.

VI. Inter personas quæ matrimonio conjungi vetantur, referuntur Jure Civili tutores quoque & curatores cum adulta, cujus tutelam vel curam gesserunt, & hoc propter præsumtum reverentialem metum & periculum iutervertendarum rationum *L. 36. 37. 59. 64. ff. de Ritn Nupt. t. t. Cod. de interd. matrim. int. Tut. & pupill.* Nec, si tutor vel curator rationes reddidit, eo jure statim illis pupillam suam ducere permittitur, si adhuc superest tempus quod datum restitutioni in integrum, sed expectandum, donec illud elapsum sit, ne pupilla uxor facta propter reverentiam marito debitam impediatur petere restitutionem in integrum, aut si petierit, nuptiæ sint nullæ *L. 66. pr. ff. de R. N. Lauterb. Coll. theor. Pract. d. t. §. 74.* Quod tamen aliter moribus & de consuetudine hodierna se habere constat, ubi sufficit, quod Curator rationes reddidit, quia per illas pupilla de bonis suis securata facta, nec amplius, ne maritus rationes reddere intermitat, timere debet Dn. Hoppe *ad §. 11. J. de Nupt. in U. H. Perez, ad Cod. tit. de Interdict. matrim. int. pupill. & tut. n. 4. in f. Sa licet. ad L. fin. C. d. t.*

An valeat matrimonium inter Tutorem & pupillam?

*Nocet sibi
qui ex M.
R. erga
contuio-
res se ad
admini-
strandam
offert.*

VII. A materia nuptiarum ad tutelarem nos convertimus. Si plures dati tutores, cavendum est, ne quis præ aliis se offerat ad administrandam tutelam, sed ut illis relinquat hoc officium id quos Testator, vel Judex vel major pars ad obeundum designavit s. 1. *J. Qui satisd. cog. L. 3. §. 6. & 7. ff. de Admin. tut.* vid. Huber. *in Praelect. Inst. d. t. §. 2.* Quod si inter plures aliquis se offerat ad administrandum, quia metuit, ne reliquorum, ipsum vel dignitate vel autoritate præcedentium, reverentiam lædat, sentiet impostero, quod ad damni quavis culpa evenientis præstationem obligatus sit. Talis enim, qui ita se offert, ad levissimam culpam obligatur, cum alias saltem levi culpæ obnoxius sit *L. 2. & 7. C. Arbitr. tut.* & tantum ob solum damnum casuale liberari potest *arg. L. 53. §. 3. ff. de Furt.* Hahn. *ad Wesf. Tit. de Tut. & rat. distrab. n. 5. verb. Quicquid dolo.* Imo ille metus aliquando sibi obstabit, quod ob tres tutelas, quas actugerit, a quarta non impetraturus sit excusationem, quia tutela ad quam gerendam quis se offert, ut effectata consideratur, affectatum vero pro onere non reputatur, inde ab eo nulla est excusatio *§. 5. 7. de excus. tut. L. 15. §. 15. ff. d. t. L. 2. §. 8. ff. Si quis caut. in jud. sistend.*

*Tutor de-
bitorem
pupilli non
debet si
mere*

VIII. Fides Tutoris, ad quam in munere suo adstrictus est requirit, ne timeat, quem rebus pupilli damnosum esse deprehendit. Hinc si debitor pupilli sit persona, cui tutor reverentiam debet, vel si alius sit ab eo venerandus, qui in perniciem pupilli isti debitori favet, metum omnem propter istam reverentiam excutere debet; & omnem lapidem movere, ut debita solvantur, alias eorum periculum vergit in tutorem, qui illa ex vano isto timore exigere dubitabat *L. 15. ff. de Admin. & Peric. Tut. L. 2. C. de Arbitr. Tut.* Munnoz. *de Elcobar. de Ratiocin. cap. 19. n. 21.* Nec excusat Tutorem, quod diffi-

difficile sit litigare contra personam, quam officium publicum forte Magistratus defendit, quodque, dum litigatur, in ejus auctoritatem facile impingere possit; nam officii sui majorem rationem habere debet, quod negligere non potest exactiorem solutionis differendo, aut plane remittendo debitum, ob spectatam debitoris aut ejus Patroni reverentiam, hoc enim foret de rebus pupilli donare, quod tutor facere nequit *L. 12. §. 2. L. 22. ff. de Admin. tut.* Sufficit, quod si opus sit debitorem in judicium trahere, verbis modestis contra illum uti possit. Et licet quoque in jure concessis acrioribus remediis utatur, tamen culpa carebit, quia fines officii mandati observat, & talia debitoris mora efflagitat.

IX. Ubi plures Tutores sunt constituti, melius est, ut unus administret, & reliqui seu honorarii tutores, vel si opus, ut administratio tutelae dividatur *L. 3. §. 1. seqq. ff. de admin. & peric. tut. L. 15. ff. de Testam. tut.* segnius enim expediunt commissa negotia plures, & naturale vitium est negligi, quod communiter possideretur *L. 2. C. Quando & quib. quart. pars.* Officium tamen honorariorum Tutorum est etiam aliquod, & in eo consistit, ut diligenter administratores observent, eos fideliter & solícite admoneant & suspectos postulent *L. 3. §. 2. ff. de Admin. & peric. tut.* Lauterbach. *Vol. 1. Disp. Dubing. disp. de Honorar. Tut. cap. 3. §. 25. seqq.* Qui ergo timet Administratorem ex quodam reverentia respectu, & propterea putat se excusari posse, quod noluerit alterius indignationem vel odium incurrere, is negligit, quod officium suum postulat, damnum hinc, quod obvenit pupillo, suo periculo cedit, & ad id sarcendum tutelae judicio conveniri potest *d. L. 3. §. 2. L. 2. C. de Divid. tutel. L. 60. §. 2. ff. de R. N. L. 7. C. Arbitr. tut. L. 14. §. 1. ff. de Solut.* Damouder *in Patrocin. pupill. c. 1. n. 32.* Quamquam ei hoc beneficium

Nec honorarius Tutor Administratorem.

cium competat, quod excussis tutoribus, qui administraverant, demum in subsidium conveniri possit *d. L. 3. §. 2. L. 6. C. Arbitr. tut. L. fin. C. de divid. tut.* ita ut & ipse Magistratus prius subsidiaria actione conveniendus sit, quam honorarius tutor cum effectu & spe obtinendi conveniatur *L. 1. §. 15. ff. de tut. & rat. distr. L. 46. §. 6. ff. de Admin. tut. Dn. de Rhez. in Medit. Instit. Dissert. 7. posit. 32.*

Tutor pupillum de bonis suis securum reddere debet.

X. In securitatem pupilli multa requiruntur a Tutore, quæ præstare tenetur. Nam satisfactio idonea, quæ fit datis fidejussoribus, securum debet reddere pupillum, quod res sua salva sit futura *pr. J. de Satisd. tut. vel curat. tt. ff. Rem pupilli salvam fore* quæ tamen moribus hodiernis, si tutor immobilia possideat, haut amplius requiritur *L. Sciendum 15. ff. Qui satisd. cog. Mev. ad Jus Lubec. lib. 1. tit. 7. art. 2. n. 53. Sande lib. 2. Decis. Frisc. tit. 9. def. 9.* Præterea debet jurato, moribus stipulata manu, promittere, quod ex fide gesturus sit tutelam *Dn. Hoppe Comment. Inst. ad pr. J. de Satisd. tut. in U. H.* Ad inventarii confectionem, tanquam fundamentum rationum reddendarum & denique ad ipsas rationes obligatur *Dn. Hoppe d. l.* Si supponamus matrem gessisse tutelam, liberos non terreat reverentia eidem debita, quo minus ab ea exigant inventarii confectionem, & rationum redditionem. Ad utrumque enim illa obligata est, adeo, ut ne quidem mater Principis, quæ tutelam gessit, ab hoc onere excusationem habeat *Dn. Stryk. in Disp. de Tutela materna Principum Imperii cap. 4. §. 2. & cap. 5. §. 15. Struv. in Jurisprud. forens. lib. 1. tit. 21. §. 3.* Hoc modo vero adimitur matri licentia in bonis liberorum liberius versandi, eaq; prorsus dissipandi, quam si ex reverentiæ metu ad hoc liberi non convenirent, illa non levem peccandi materiam consequeretur. Quare cum præviderent Legislatores ex omisso inventario hæc nasci posse incommoda,

Hanc securitatem liberi matris ex reverentia negligere non debent.

REVERENTIALI CIRCA ACTUS INTER VIVOS 31

moda, in genere constituerunt, tutores adhuc ad rationes reddendas teneri, licet eas pater in testamento remiserit L. 5. §. 7. ff. de Admin. & peric. tut. Et si forte contrarium voluerit, ne secreta patrimonii pandantur, mores tamen hodierni adhuc ad privatam bonorum consignationem tutorem obligant, quia vix possibile sine illa vires patrimonii explorari easque recte administrari posse Carpz. P. 2. C. 2. Def. 4. in f. Möller. lib. 1. Semestr. cap. 39. n. 10. Couarruv. lib. 2. var. resol. cap. 17. n. 4.

XI. Ne Maritus ob metum reverentialem, quem de se Uxorem accepisse advertit, rationum reddendarum fiat securus, & ubi alii perfidii curatores meruerunt infamiam, contemnat hanc pœnam, placuit prudentibus Romanis a cura Uxoris suæ arcere eundem §. pen. f. de Excusat. Tut. vel Curat. Obtinet hæc dispositio in bonis receptitiis, quæ alioquin uxoris libero arbitrio relicta; in bonis dotalibus enim non procedit, quia dominus illorum factus maritus, nec in Paraphernalibus, quia a lege habet horum bonorum administrationem pr. f. Quib. al. lic. L. fin. C. de Pact. convent. Quod si vero mores hodiernos inspiciamus, ne quidem quoad receptitia amplius maritus a cura Uxoris abstinere tenetur, sed, quia forte meliora de eo, quam apud Romanos, sperantur hodie, legitimus Curator uxoris suæ existit ein Ehelicher Vormund / sine quo uxor negotia nulla valide contrahere potest nec obligari, nec in iudicio stare. Wissenbach. ad ff. P. 1. Disp. 53. tb. 24. Harprech. ad §. 19. f. d. t. n. 8.

An maritus Curator Uxoris sue esse possit.

XII. Hisce mittimus jus personarum, de metu reverentia- li circa jus rerum jam acturi. Æque vero ex materia servitutis ac ex materia præscriptionis huc pertinentes casus reperimus. Si mihi Vasallo Dominus feudi sit vicinus, qui in pariete meo fenestram fabricat; vel si vicinuss meus, qui ci-

M. R. causatur præscriptio- nem servitutum aliorumque vitatis jurium.

vitatis iudex est in meo prato exerceat jus pascendi, vel in sylva mea jus venandi, & ego per tempus usucapioni destinatum non contradico usucapienti, reverentiæ huic debita cedens, in tantum libertati fundi mei præjudico, ut perpetuo imposterum tali vicino debeam servitutem luminum, pascendi vel venationem. Non minus enim Jura, tanquam res incorporales, præscribuntur, quam corporales, & patentia domini hic loco tituli est, sine quo alias dominium acquiri non potest *L. ult. in f. C. de Præscript. long. temp. L. un. C. de Usucap. transform. L. 10. pr. ff. de Servitut.* Franzk. *ad ff. tit. Commun. præd. n. 11.* Rosenthal. *de feud. cap. 5. concl. 17.* Perez. *ad Cod. tit. de Servitut. n. 22. & 27.* Damnum itaque hoc domino fundi ex vano timore obvenit, & nunc, quem antea civili contradictione in usu fundi sui impedire poterat, non amplius arcere potest processibus. Quare gratificandum hominibus, sed ne nobis ipsis simus damnosi, & in injuriam nostrorum conservatione decet, ut simus providi custodes, non segnes in consiliis, quæ timidi cauta vocant, sunt enim jura vigilantibus scripta *L. 24. in f. ff. Quæ in fraud. credit.*

*Exceptio
est in filio
& uxore
ratione bo-
norum a-
pud pa-
trem vel
maritum
existenti-
um.*

XIII. Nocet itaque sibi qui ex nimia reverentia alteri nimium indulget. Quod tamen capiendum, modo metuens facultatem habeat contradictione sua alium jure suo utentem impediendi, nam si non habeat, nec poterit metus reverentialis ipsi nocere. Quare quando filius timet patrem, qui durante patria potestate bona materna ab alio permittit usucapi; vel si uxor maritum, qui negligentia bona ejus alii usucapienda relinquit, non interpellat, his reverentialis metus non obstat, si post completum usucapionis tempus, tunc quando impedimentum patriæ vel maritalis potestatis cessat, bona sua revocare velint. Quis enim eos incusare poterit, quod usucapientes non interpellaverint, cum leges impe-

impediant, etsi velint agere, quibus obtemperantes poenam non merentur, ut Imperator ait in *L. 1. §. 2. in f. C. de Annal. Except.* Hinc in primo casu, ubi filii bona ob negligentiam patris, in cuius potestate est, in conditione usucapiendi sunt, illa nulla longi temporis praescriptione acquiri possunt, sed a filio quando sui juris factus repetuntur, cum contra patrem agere non valuit, & ob reverentiam erga illum tacuisse praesumitur *L. 4. in f. C. de bon. que lib. Müller ad Struv. Exerc. 43 tb. 26. lit. B.* In posteriori casu, si res dotales in conditione usucapiendi sunt, effugiunt quoque usucapionem, quia Lege Julia earum alienatio prohibita *L. 4. ff. de Fundo. dotal.* cuius species etiam usucapio est. *L. 28. in f. ff. de V. S.* Antequam tamen haec dotales fiant, si possessio earum jam inchoata, non interpellatur usucapio ex eo, quod tales factae sint *L. 16. ff. de fundo dotal. Dn. Stryk. de Investig. Act. Sect. 3. M. 1. axiom. 2.*

XIV. An vero idem dicendum de pupillis vel minoribus ad impediendam rerum suarum praescriptionem ex reverentiae metu contra Tutores vel Curatores non agentibus? Notandum hic de pupillis in specie, quod illorum bona in jure nostro ita sint privilegiata, ut illorum praescriptio contra illos nec incipiat, nec forte contra defunctum antea coepta currat, sed tota cesset & dormiat durante pupillari aetate *L. 48. ff. de A. R. D. L. 3. C. de Praescript. 30. vel 40. annor.* De minorum bonis ita cautum, quod tantum currat contra illos praescriptio triginta annorum *L. Sicut 3. C. d. t.* praescriptio vero 10. vel 20. annorum contra eos non inchoetur, inchoata autem contra illorum antecessores etiam contra minores continetur, salvo tamen ipsis competente beneficio restitutionis in integrum *L. fin. C. In quib. caus. in integr. restit.* Wesenb. in *Paratitl. de Usurpat. & Usucap. n. 14.* Bachov. ad *Tr. V. 2. D. 22. rb. 3. lit. G. & H.*

Item in pupillo & minore.

E

XV. Læ-

Ob M. R.
actiones
suas non
instituens
prescri-
ptionem it-
larum pa-
titur.

XV. Lædatur ob metum reverentialem, qui actionem quam habet contra superiorem debito tempore non instituit. Fac annulum tuum, quem commodato dederas Titio pervenisse in Principis manus, tu times Principem compellere ut annulum reddat, nec repetis intra tres annos, lapsis his annis annulum perdidisti, ad quem repetendum non amplius competit vindicatio, quæ quando ad rem mobilem competit tantum per triennium durat *L. 7. in f. C. de Petit. Hered.* Atque ita porro judicandum de reliquis actionibus, quæ 10. 20. 30. 40. aut pluribus annis expirant. Nam ad illas exercendas in jure præfinitum est istud tempus, post quod non amplius admittuntur, ne qui possidet semper timendum adversarium habeat, sed ad illas elidendas competit exceptio præscriptionis, quæ facti seu intentionis est, & statim in ipso iudicii limine opponi potest. *pr. 7. de Except. L. 17. §. 6. ff. de Injur. L. 1. §. 1. C. de Annal. Except. L. 3. C. de Prescr. 30. vel 40. ann. conf. Dn. Stryk. d. l. & Dd. ad Tit. ff. de Divers. & temporal. prescript.*

Filia a
matre an-
te nuptias
dotem non
petens,
postea pe-
tere non
potest.

XVI. Dotibus prospicitur puellis, ut honestam nubendi occasionem inveniant, & illæ sint pro ferendis oneribus matrimonii, quæ multa & magna sunt. *L. 7. pr. & 76. ff. de Jure dot. Conf. Disp. nostra de Onerib. Matrimonii.* Si puella sit, quæ patre orbata, & cum nuptias contrahit a matre ex reverentia dotem non stipulatur, postea demum, ut dote allata melius placeat marito *L. ult. C. ad Sc. Vellej.* matrem interpellet de danda dote, hæc, nisi sponte dotet, jure amplius cogi non potest ad dotandam filiam. Quamvis quidem illo casu, quo filia absque dote honestam nubendi occasionem invenire nequit, mater dotare teneatur, ut si pater vel avus tanta prematur penuria, ut ipsi ex suis bonis dotem constituere nequeant, vel si nec ad eam sufficiat legitima, & periculum

culum immineat pudicitia, quod sæpe causatur inopia *L. 14. C. de Dot. promiss. arg. L. 5. §. 1. L. 8. ff. de agnosc. & alend. liber. Richter. ad Auth. Si pater causam C. de divor. fact. num. 4. Zöf. ad ff. de Jure dot. n. 15.* attamen quia filia jam invenit maritum, & causa jam cessat, propter quam alioquin mater dotare cogitur, etiam cessare putamus actionem, qua ad dandam dotem filia matrem convenire potest. Nisi casus sit, quod filia cum suo marito magna labore inopia, ut vix vitam sustentare possint, si non dote aliqua illis succurratur, tunc enim ex æquitate matrem adhuc ad dotandum obligatam esse statuimus. Nam si pater nulla facta promissione dotis post matrimonium jam consummatum adhuc filia inopi succurrere tenetur dote, par ratio quoque erit in matre Huber. *Prælect. ad ff. tit. de Jure dot. n. 5. ibique Dd. Gail. 2. O. 92. n. 7.* Dissent. Strauch. *in Jure Justin. Diss. 3. th. 4.*

Nisi magna laboret penuria.

XVII. Sive vero a patre sive a matre filia dotem accepit, durante matrimonio eam a marito repetere nequit, quia ob continuata onera matrimonii apud eum manere debet. Aliud tamen obtinet si maritus ad inopiam vergat, nam hoc fiat culpa ejus sive casu, dos repeti potest, quia periculosum est, dotem apud eum relinquere, ne aliquando mulier inanem habeat actionem. *L. 29. C. de Jure dot. Nov. 97. c. ult. Sande Decis. Frisc. Lib. 5. tit. 5. def. 8. in addit. Perez. ad Cod. tit. de Jure dot. n. 3.* Verum si videat uxor, rebus mariti in pejus ruentibus imminere penuriam, aut illa ex metu erga maritum ad dotis restitutionem timeat agere, an causa sufficiens erit, quando dotem consumptam uxor conferre nequit, quam tamen debet *ff. de dot. collat.* quod jam cum fratribus & sororibus ad æquas hæreditatis paternæ partes non admittatur? de hac materia

Quid obtineat si uxor a marito ad inopiam vergente constante mat. dotem non repetat.

copiose agit Imp. in Nov. 97. c. 6. qui distinguit inter filiam perfectæ ætatis seu majorem & minorem. Illa ex hereditate paterna non æquas cum fratribus partes percipit, sed dos a marito consumpta illi imputatur, quia non debuit tacere, sed debuit a marito ad inopiam vergente dotem repetere ex beneficio. *L. 29. C. de Jure dot.* Hæc cum fratribus ad æquas partes admittitur, & cedendo illis inanem actionem contra maritum a collatione dotis liberatur, quia in hac ob ætatem major erga maritum metus præsumitur, quam in minore, qui idcirco hic probe perpendendus. *Auth. Quod lucum C. de Collat. Carpz. P. 3. C. 11. Def. 14. n. 2.* Et, nisi extet consuetudo aut statutum alicubi in contrarium, hanc juris dispositionem hodiernum in viridi observantia esse, ac secundum illam judicari, testatur Vinn. *de Collat. cap. 12. §. fin.* *Christinæus Vol. 5. decis. 198. n. 12.* *Hahn ad Wesenb. tit. de dot. col. n. 1. verb. E quibus quatuor casus.*

*Mutuum
ipfi civita-
ti dandum
non admi-
nistratori-
bus ejus.*

XVIII. Sed pedem jam transferamus ad ipsos contractus & quidem primum ad nominatos reales, ex quorum numero hic mutuum collocamus. Ut hoc cum civitate secure contrahatur, pecunia ipsi civitati mutuo dari debet, quod fit si vel omnibus & singulis civibus creditor numeret pecuniam, vel illis qui repræsentant civitatem ut Senatui, vel Ordinibus, prout cujusvis Reip. statutis vel consuetudini id convenit, vel etiam si credatur illi qui a civitate in specie mandato instructus ad mutuum accipiendum *Lauterb. Comment. ad L. 27. ff. de R. C. cap. 3. §. 10. seqq.* *Sande lib. 3. tit. 2. def. 3.* *Huber. Præl. ad ff. tit. de R. C. §. 9.* Si enim administratori credatur, qualis est Consul, Thesaurarius, Camerarius, Quæstor, aut qui tantum aliquam curam rerum civitatis utpote Jurisdictionem temporalem habet, non autem illam repræsentat, non a civitate, sed tantum ab ejus administratore repeti potest creditum,

REVERENTIALI CIRCA ACTUS INTER VIVOS 37

tum, nisi ejus versio probata sit *L. Civitas. 27. ff. de R.C. Dn. Stryk. Disp. de Civitate obserat a c. 2. n. 28. Berlich. Decis. 301. n. 1.* Patet hinc quantopere nocere possit creditori M. R. erga ad- ^{Quid si} ministratorem civitatis, cui affirmanti credit in hanc civita- ^{creditor} tis necessitatem vertendam esse pecuniam, sed an etiam eo ^{ex M. R.} vertatur inquirere erubescit, ut effugiat diffidentiae notam a- ^{non inqui-} pud eundem. Certe sic civitatem ad mutuam reddendum ^{rat contra} convenire nequit, sed prius probare tenetur, in quam civitatis ^{admini-} necessitatem pecunia versa sit, aut saltem contra administra- ^{stratorem} torem agendum *d. L. 27. Mev. P. 5. Dec. 229. § 386.* qui si locuples ^{de versione} & facilis conventionem, ac tandem creditor mittat metum re- ^{credita pe-} verentialem, & contra eum agat, suum quidem recuperare ^{cutia} poterit, si vero non solvendo, inamem actionem retinebit, cum qui non habet, quod perdat ejus periculo nihil sit *L. 12. pr. ff. de Furt. Harpr. ad pr. J. Quib. mod. re contrab. n. 49.*

XIX. Si Commodatarius jam spectemus, cui supellex ^{Nocet sibi} non adeo pretiosa commodato data, & is ex incendio suppel- ^{commoda-} lectilem illam salvam fecit, ne commodantem, quem hono- ^{tarius ob-} rat & veretur, ad iram moveat, pocula vero sua aliaque argen- ^{M. R. rem} tea vasa igni reliquit, plus fecit, quam ex contractu commo- ^{propriam} dati facere tenebatur. Quamvis quidem commodatarius ^{pretiosio-} ad levissimam culpam teneatur, adeo ut & rem commoda- ^{rem non} tam propriae suae praeferre teneatur *L. 5. §. 2. § 4. L. 18. pr. ff. commoda-* ^{preferens} *Commodat.* communi tamen calculo *Dd.* approbata est sen- ^{ta in com-} tentia, quod si res commodata vilior & propria pretiosior, ^{muji pe-} commodatarius hanc praeferre possit commodatae Bonacin- ^{riculo.} *de contractib. Disp. 3. qu. 1. punct. 6. n. 22. Hahn. ad Wesenb. tit. Commod. n. 7. verb. dummodo. Brunnem. ad L. 5. ff. Commod. n. 13. ut nec commodatarius pretium rei commodatae sine sua culpa peremptae commodanti refundere teneatur. Lugo. de Just. & Jur. Disp. 8. sect. 10. n. 140.* Si æquus tamen hic esse

velit iudex, non errabit, si commodantem ad conservatam rei suae vilioris pretium commodatario solvendum condemnet. Jacturam enim rerum suarum facere in conservationem rei alienae, est idem ac necessarias impensas in illam facere, quas magnas si fecit commodatarius, contraria actione repetere potest *L. 18. §. 2. ff. d. t. Lugo d. sect. 10. n. 135. seqq. Zœf. ad ff. d. t. n. 12. in f.*

*Pecunia
deposita
usum con-
cedens a-
mittit pri-
vilegia
depositi.*

XX. In deposito aliam huc pertinentem speciem videmus. Saepe fit, quod quis pecuniam suam deponat apud virum auctoritate gravem tanquam fide omni digniorem, postea accidit virum istum a deponente rogare pecuniae usum, quem de negare putat esse contra reverentiam depositario debitam, hunc usum pecuniae depositae concedit, verum si hic vereatur superiorem, nec sibi prospiciat cautela, daß er ihm zwar vergönnen wolle/sich dieser deponirten Gelder zugebrauchen/jedoch wolle er sich die privilegia depositi dergestalt reserviret haben/ daß künftigt keine retention oder compensation wegen jegigen als künftigen Gegenforderungen darwider vorgebracht werden solte. *L. 24. §. 26. §. 1. ff. Depositum perdit omnia privilegia depositi, quae sunt, quod retineri & compensari non possit L. u. C. d. t. L. f. §. 1. C. de Compensat. sed quod ad arbitrium deponentis reddendum sit d. L. u. L. 1. §. 45. ff. eod. quia prior obligatio novatur, & ex deposito mutuum fit Dn. Stryk. in Caut. Cont. Sect. 2. cap. 3. §. 9. & 10. Perdit etiam privilegia Prælationis in concursu Creditorum, nam cum ob dominium in pecunia extante præferatur omnibus creditoribus *L. 31. ff. Locati L. 24. §. 1. ff. de reb. aut jud. possid.* postquam ob usum concessum ea est consumpta, nihil nisi personale privilegium supererit, ob quod deponens ad quartam Creditorum classem rejicitur *de L. 24. §. 2. L. 7. §. 2. ff. de pos.* Quin si forte usuras propter pecuniae usum stipulatus sit, saltem chirographa-*

grophariis accensendus erit, qui ultimam creditorum classem constituunt, quibus post satisfactionem omnium, si adhuc ex bonis debitoris quid superest, demum satisfieri potest Brun- nem. *de Concurſu Cred. cap 5. §. 61.* Tabor *in Racemat. Crimi- nal. ad Artic. 169. in Reſponſ. qu. 2. p. m. 287. ſeq.*

XXI. Non inſolens modus eſt quorundam hominum, quod de ſe jaſtitent divitias, agros & prædia aliis oſtentent, ac faciam immaculatam plenis buccis prædicent, quibus volunt videri fide digniſſimi, ac in verbis ſuis omnem eſſe ſecurita- tem. Caveat talem qui ab illo rogatur ut pecuniam ſibi det mutuo ſine pignore & propter reverentiam ei debitam non erubeſcat pignora ſtipulari. Mutant homines mores, mutant fidem & omnis eorum voluntas eſt ambulatoria *L. 4. ff. de adim. & transfer. leg.* Bona quæ hodie poſſident, ad tertium poſſeſſorem cras tranſvolata videbit, aut præter ſpem incendio aut alio infortunio perempta. Niſi ergo plus cautionis in re quam in perſona quæſiverit creditor *arg. L. 25. ff. de R. J.* quem convenire poterit ad mutuum reddendum? Debitor lapſus eſt facultatibus & nihil habet quod reddat, contra tertium autem bonorum ſuorum poſſeſſorem creditori nulla actio competit, neceſſario ergo in ipſum damnum ſpectat, quod audacius ſtipulando pignora ab illo debitore evitare potuiſſet. Idem talis periculum incurrit, qui quidem ab initio pro mutuo pignora accepit, ſed exoratus a debitore, ne iram ejus ſentiat, reddidit. Simplici enim iſtiusmodi reſtitutione pignus remiſſum cenſetur, & debitum jam ex nudo chiro- grapho conſtabit. *L. 3. ff. de Pact. L. 8. ff. ad Sctum Vellej. L. 1. ff. de Liber. at. Legat.* Negulant *de Pignor. Membr. 3. Part. 6. n. 20.* Franzk. *ad ff. tit. Quib. mod. pign. ſolv. n. 60. ſeqq.* Quare creditor, qui debitori redditione pignoris gratificari vult, audacter hanc clauſulam adjiciat, quod jus pignoris redditione iſta nequaquam extinctum eſſe debeat. Ita enim tutus erit credi-

*Quid no-
ceat credi-
tori ex re-
verentia
pignus a de-
bitore non
exigenti?*

*Vel ex ea-
dem pi-
gnus red-
denti.*

creditor, qui jam pignus actione hypothecaria a quocunque possessore repetere potest. *L. 9. in f. C. de Remiss. pignor. Brunnen. ad L. 3. ff. de Pact.*

*Fidejuben-
do quis se
onerat.*

XXII. Jam Ordo nos ducit ad contractus verbales, quorum species est stipulatio, mediante qua contrahimus Jure Romano fidejussionem *L. 12. C. de fidejussor.* quæ tamen hodie etiam nudo pacto inicitur Wissenbach. *ad ff. Part. 1. Disp. 27. th. 1.* Res amicitia est pro aliis fidei jubere, quia facile fieri potest, debitorem non solvendo inveniri, quo casu fidejussor ejusque heres ad omne id, quod in obligatione est, solvendum tenetur *§. 2. J. de Fidejuss. L. 10. C. eod. L. 56. §. 2. ff. d. t.* De hoc incommodo Ecclesiastes *XXIX. 20. & 21.* hæc verba facit: *Bürge werden hat viel reiche Leute verderbet und hin und wieder geworffen wie die Wellen im Meer. Es hat große Leute vertrieben/ daß sie in fremden Bänden müssen in der irre gehen.* E contrario non omnis quoque fidejussor creditori prodest, multa enim sunt in jure benefi-

*Non eli-
gendus fi-
dejussor
quem quis
times.*

cia, quibus a nexu fidejussionis se extricare licet. Facit sapientia status & fidejussoris conditio, utpote quia alieni fori, quia potens, rixosus est, quod creditori in eo non sit secunda cautio. Adeoque etiam ille quem quis ex reverentia timere debet, creditori non satis idoneus videri potest, vix enim sine molestia actionem contra se admittet, & per illam honorem suum existimabit lædi, hinc contra niteretur omnibus mediis & modis. Si fidejussor sit cæteris partibus idoneus, non autem audet creditor ei præscribere talem obligationis formam, ex qua efficacissimæ eum convenire potest, non derunt effugia, quibus obligationem suam enervabit litemque procrastinabit. Idcirco hic prudentia utendum, ne fidejussoris officium sit fallax & creditori detrimentosum, cui nihil vitii imputari potest, quando sibi suisque rebus cayere,

cavere, & a se quovis modo damna futura avertere curæ cordique habet *arg. L. 2. C. de Furt.*

XXIII. Et certe ut specialiori casu hanc rem contem- *Matri m-*
 plemur, nonne accidit, quod quandoq; mater pro amico vel *tercessionem*
 amica apud Filium intercedat eumq; commoveat, ut det mu- *admittens*
 tuum amico isti? Sane si filius maternis his precibus aures *non est se-*
 præbeat, ne quid deneget parenti huic, matris ut fœminæ fi- *curus.*
 dejussionem inefficacem sentiet postmodum, quia Sctum
 Vellejanum ob sexus fragilitatem mulierū fidejussiones in-
 efficaces reddidit *t. t. ff. C. ad Sct. Vellej.* Et quanquam modi
 non deficient, quibus fœminæ ex fidejussione valide obstrin-
 gi possunt, si nempe beneficio Scti Vellejani renuncient, si
 post biennium se iterato obligent & alii de quibus *vid. Disp. no-*
stra de Efficaci intercessione mulierum si tamen filio illis uti du-
 bitet, metuens ne matri reverentiam subtrahat, quasi fidem
 ejus suspectam habeat, quando acrioribus modis ad fideju-
 bendum eam adstringit, manebit matris intercessio ineffi-
 cac. Si postea quædam superveniant, quæ matris affectum
 mutare possunt, ut novum matrimonium aut alia causa, o-
 minino difficile erit filio a matre solutionem impetrare, quem
 jam sero nimis pœnitebit merus illius reverentialis, qui quan-
 tus olim fuit apud ipsum, nunc tantus tamen esse non possit,
 ut convalidet matris intercessionem.

XXIV. Vidimus casum in quo M. R. nocet creditori, *Et uxori pro*
 videamus jam alium' ubi nocet fidejussori. Non suffecit in *marito ex*
 genere mulieribus consulere Scto Vellejano, sed hoc etiam *M. R. inter-*
 in specie succurrere voluit uxoribus pro suis maritis interce- *cedenti,*
 dentibus, quod, licet renuntiaverint huic beneficio, licet bis *quandoque*
 ntercesserint pro maritis, tamen inefficax maneat earum *nocet.*
 obligatio, ne blandimentis maritalibus seducantur, quibus
 comotæ non tam libenter quam reverenter pro maritis

F spon-

spōdere præsumuntur. *Auth. Si qua mulier C. ad SCti Vellej. Nov. 134. cap. 8. Berlich. P. 2. Concl. 19. n. 55. seq. Gomez. 2. Var. Resol. c. 17. n. 9.* Attamen quando uxor prævia certioratione de vi SCti Vellejani, jurato renuntiat eidem & intercedit pro marito, quia non amplius inconsulto, sed bene gnara juris sui & deliberato mariti obligationem in se recipit, eam tunc efficaciter teneri, communis est Ddum sententia, ex principiis Juris Canonici repetita Struv. *Exerc. 21. tb. 11. Dn. Stryk in Caut. Contr. Sect. 2. cap. 6. §. 4. seq. Zœf. ad X. tit. de Fidejuss. n. 2. Carpz. P. 2. C. 16. Def. 1.* Jam casus dari potest, quod uxor ex M. R. ad juratam renuntiationem jurium suorum a marito inducatur, quæ si sic fidejussit, frustra implorabit deinceps beneficium SCti Vellejani, quia ad jura renuntiatata non datur regressus, hinc ex fide pro marito data a creditore ejus ad debitum solvendum conveniri potest.

*Debitor ob
M. R. non
repetens
chirogra-
phum amit-
tit except.
non num.
pecc*

XXV. Ex contractibus qui literis ineuntur quotidie celebratur contractus chirographarius, dato creditori chirographo, in quo quis spe futura numerationis facetur, se mutuo accepisse pecuniam, quam redditurum se promittit §. un. *J. de Lit. oblig.* Contra obligationem ex chirographo ortam competit Exceptio non numerata pecuniæ, quam debitor intra biennium conventus opponit & negat se accepisse a creditore pecuniam, tantumque spe futura numerationis confessum esse quod acceperit, cujus effectus est, quod onus probandi numerationem rejiciat in creditorem §. 2. *J. de Except. L. 3. C. de non num. per.* Quoniam vero hæc exceptio per modum actionis proponi potest, præfinitum est ei biennium, intra quod opponenda, postea non amplius admittitur, sed debitor post biennium ad confessam pecuniam solvendam agere potest, quia contra debitorem tamdiu tacentem stat præsumtio, quod pecuniam illam revera acceperit. *L. 8. §. 14.*

§. 3.

§. 2. C. d. t. L. 3. § 4. C. de Condiçt. sine causa. Cum autem doceat experientia, in offerendis edendisq; chirographis faciles esse homines, maxime si ab illo, cui ad reverentiam obstricti, petant mutuum, ut eum alliciant ad pecuniam eo citius numerandam, si ipsi postea, hac numeratione non secuta, de chirographo dato protestari erubescant, jus, de quo jam diximus, post biennium ira condemnabit eos, ut a solutione confessa pecuniæ amplius liberari nequeant. Et hoc jus adeo strictè nonnulli observari volunt, ut ne quidem cum onere probandi debitorem post biennium excipientem audiendum putent, quia post id tempus solus effectus scripturæ remanet, quod firmet obligationem, quæ per contrariam probationem plane everteretur. Vinn. ad §. un. J. de Liter. oblig. n. 9. Franzk. Exerc. Inst. 10. qu. 10. quorum sententiæ tamen nos non putamus subscribendum esse, cum lapsus biennii tantum inducat præsumtionem juris de facta numeratione, talis vero præsumtio admittit probationem in contrarium. Unde verior est contraria sententia, quod exceptione doli debitor etiam post biennium audiendus sit, & hoc tam ex æquitatè, quam jure, quia exceptio doli perpetua est. L. 3. C. de non num. pec. Bachov. ad Tr. V. 1. D. 20. tb. 2. lit. C. Brunnem. ad d. L. 3. n. 6. Mev. P. 2. Dec. 22. Zanger. de Except. P. 3. c. 12. n. 24. Faber. ad Cod. lib. 4. tit. 29. def. 1. n. 5. § 6.

XXVI. Ad contractus consensuales jam transeamus, primumque ad Emptionem Venditionem. Ut venditor fidem habeat de pretio sæpe causatur M. R. erga emptorem, quem non audet monere, ut paratâ pecuniam solvat. Hinc vero obvenit venditori periculû, quod excidat dominio rei, alias per nudam traditionem non transmissibili. §. 41. J. de R. D. Ex quo contra tertium possessorem in casu depauperati emptoris non habet rei vindicationem L. 3. ff. de O. § A. usuras a die traditionis

tionis nullas accipit, quia emptor ob dilationem ad solvendum concessam non invenitur morosus, sed demum illas petere potest a die factæ interpellationis *arg. L. 88 ff. de R. J. L. 40. ff. de R. C. Franzk. ad ff. tit. de A. E. n. 431. Barbosa ad L. 3. C. de A. E. n. 21.* & in concursu creditorum prælationis jure amplius uti non potest. *Brunnem. de Process. Concurf. Credit. cap. 5. §. 7.*

Quid circa
venditio-
nem nomi-
num atten-
dendum.

XXVII. Est quoque venditio actionum & nominum, quæ ut valeat præcipue requiritur ne illis vendantur, qui conditionē debitoris deteriore reddere possunt, quales sunt potentiores debitore cesso, ita ut facta his venditione venditores jactura nominum multentur, emptores vero pœna arbitraria *L. 2. C. Ne. lic. potent. Patrocin. litig. præst. Brunn. de Cess. act. cap. 2. n. 2.* Omnis vero ille per Potentiorē intelligitur, qui talis est vel ratione Jurisdictionis vel divitiarū vel privilegii aut alius similis causæ, & in genere: quicumq; in tali statu constitutus est, ut alterū terrere, premere & opprimere possit, ille hic venit nomine Potentioris Dn. Joh. Sam. Stryke *de Potentiore Cessionario cap. 3. §. 22* Ex hac materia nobis inserviet casus, si creditorem, ut fit frequenter, supponamus, qui ex diffidentia erga debitorem suum de facienda solutione, nomen suum cedit alicui, quem vel propter favorem in aula vel divitias suas istud a debitore facilius consecuturum præsumit, uti Collegiis Jesuitarum in locis ubi Evangelicorū causæ tardius tractantur sæpe nomina cedi experimur. Jus est hoc casu cessionarii, quod actiones cessas in suam utilitatem exercere possit, ex persona tamen & jure cedentis *L. 4. §. 9. C. de Procurat. L. ult. C. Quando Fisc. vel privat. debitoris autem cessi, quod omnes exceptiones, quæ competebant contra cedentem, etiam contra ipsum cessionarium opponere possit, ne istiusmodi cessionibus defensio auferatur debitori, qui adhuc tutus esse poterat contra venditorem. Lenz. de Nominib. cess. cap.*

cap. 32. n. 10. Sande de Act. cess. c. 13. n. 2. Præterea etiam in casu venditi nominis potentiori tam contra venditorem quam contra emptorem supra memorata pœna obtinet, quia ad supprimendum debitorem venditio nominis facta præsumitur. Ast an audet quoque omnis debitor contra potentiorum cessionarium jura sua allegare? nonne magis silet ne modo in ipsius reverentiam impingat, & contentum eum esse oportet, dummodo aliquantulum contra cessionarium conservetur. Quod bene ponderarunt, qui hodie plane ab usu dictam pœnam recessisse statuunt Grönvvegen de Legib. abrog. ad d. L. 2. Francisc. Chrystin. in addit. ad Philiber. Bugnion. de Legib. abrogat. Lib. 1. art. 225. p. 213. sed quanto cum damno debitor relinquitur, cum quisque videt, non opus est docere.

Cessio debitor potentiorum cessionarium cum damno suo simes.

XXVIII. Feudum a patre alienatum filius regulariter revocare non potest, quia in illud succedit jure hereditario, heres vero factum defuncti impugnare non potest 2. F. 51. §. Filius L. 14. C. de R. V. Struv. in Syntagm. Jur. feud. cap. 13. hb. 16. n. 6. Feudum tamen quod est ex pacto & providentia, si filius patris heres esse nolit Anton Disp. Feud. 10. hb. 4. lit. b. Carpz. P. 2. C. 48. D. 10. Item feudum illicite seu sine consensu Domini a patre alienatum Schultz in Synopsi Jur. feud. cap. 10. n. 99. nec non feudum, in quo filius non jure successionis sed retractu ex jure Proximiseos restitutor pretio uti velit, is revocare potest, quia his casibus non ut heres, sed ut agnatus considerandus, qui non, impugnat alienationem patris, sed se tantum in locum extranei surrogari petit Schultz d. l. n. 100. Stryk. in Exam. Jur. feud. cap. 20. qu. 10. Verum quid si filius viventem Patrem vereatur, & intra annum, ut fieri debet 2. F. 26. §. Titius. Feudum alienatum non revocet, an audiendus post annum si forsan interea mors patris secuta? Non putamus, quia pro regula

Filius, ex M. R. feudum a patre alienatum intra annum non revocans postea non amplius auditur.

traditum est, nunquam reverentiam patris justam excusationem præbere, nisi appareat tale quid intervenisse, quod justum terrorem alicui incutere potest, quale foret hoc casu si verbis minatus fuisset pater, aut verbera indixisset, si filius feudum revocare ullo tempore præsumeret Hartm. Pistor.

Lib. 2. qu. 13. n. 30.

*Relocatio
ex M. R.
facta quid
locatori
prajudicet.*

XXIX. Quamvis tacito consensu ab initio Locatio & Conductio vix fieri possit, semel tamen contracta, si conductor patiente locatore tempore conductionis impleto in conductione per aliquot temporis spatium, quod iudex pro suo arbitrio determinabit, manserit, renovari potest cum iisdem qualitatibus & pactis, quibus prior constabat *L. 13. §. f. ff. L. 16. C. Locat. Conduct.* Quando itaque non expedit locatori, ut conductor, quem venerandum habet, continuat conductionem, denuntiatione sua hanc impedire debet Frantzk. *ad ff. tit. Locat. Conduct. n. 21. Sande. lib. 3. tit. 6. def. 1. §. 2.* Quod si timeat conductorem, nec ita denuntiet eidem, de novo cum eo locationem inibit. Et quidem in prædio rustico in annum, utut prima locatio forte in longius tempus facta *d. L. 13. §. f.* quia fructus, quorum gratia reconductio facta intelligitur, demum intra anni spatium uniformiter percipiuntur. Si autem non uniformiter, sed de triennio in triennium, de quinquennio in quinquennium omnes fructus percipi possunt, relocatio etiam ad istud tempus extendenda erit Brunn. *ad d. L. 13. n. 16.* In prædio vero urbano, cujus quolibet tempore uniformis est usus, relocatio facta dicitur in illud tempus, prout antea quisque habitavit *d. L. 13. §. ult.* Quorum tamen verborum duplex habetur sensus, nam velle videntur, quod relocatio videatur facta saltem ad tempus, quo post factam primam conductionem conductor habitavit. Illa etiã sensum habent, quod videatur facta in id tempus,

ad

REVERENTIALI CIRCA ACTUS INTER VIVOS. 47

ad quod fuit prima locatio. Priorem explicationem tenent Frantzk. *c. l. n. 17. seq.* Muller *ad Struv. Exerc. 24. th. 7. lit. λ.* Lauterb. *Coll. Theor. Pract. tit. Locati. §. 9.* posteriorem defendit Dn. Hoppe *ad pr. §. Locat. Conduct.* quam magis legalem esse existimamus, quia alias non videretur relocatio inita, sed saltem conductori ad aliquod tempus patientia indulta, qua mutata finire posset locatio pro locatoris arbitrio.

XXX. Societatem de rebus lucroque & damno communiter habendis quandoque Pater cum Filiis suis inicit. Hujus contractus fundamentum est æqualitas, ut contrahentes sine respectu ad personam sola habita ratione rerum collatarum aut operarum præsitarum in lucro & damno habeant æquas portiones *§. 1. §. L. 29. pr. L. 6. & 80. ff. pro Socio Ziegl. de Jurib. Majest. L. 2. c. 3. §. 26. seqq.* nisi per conventionem inæquales partes determinatæ, propter unius majorem operam aut pecuniæ partem collatam, tunc illæ uti placuerunt, servandæ erunt *d. §. 1. & 2.* si modo non conventum ut unus ferat omne lucrum, alter omne damnum, quia hæc species conventionis tanquam Leoninæ Societatis penitus prohibita *L. 29. §. 2. ff. d. t. Harprecht ad §. 2. §. d. t. n. 15. Huber. Prælect. ad Inst. d. t. §. 3.* Sit itaque Patrem a Filiis suis sociis plus lucri petere aut minus damni sufferre velle, quam ratio fert societatis aut conventio inita, illi respectum reverentiæ habere non tenentur, ut propterea jure competente cedant. Si cefferint tamen, videbunt M. R. ad redintegrandam causam illis prodesse non posse, sed damnum illud tolerabunt quod jure societatis avertere poterant. Cumq; forte ex isto metu a communione illa, quæ fecunda mater discordiarum salutatur, *L. 77. §. 20. ff. de Legat. 2.* recedere dubitent, etiam circa necessitatem in sui dispendium cum patre societatem continuabunt, quia juris certi est,

Filii cum
Patre societatem
contrahentes
ex M. R. ne
quid remittant
de jure
suo.

est, socium societati etiam invito altero socio renuntiare posse, si sine dolo & in tempore renuntiatio fiat §. 4. *J. d. t. L. 14. 17. §. 1. L. 65. §. 3. ff. pro Socio.*

Quando Mandatarius mitioris quam mandans pena afficiendus propter reverentiam erga mandantem respectum.

XXXI. Cum alias Mandatarius cum Mandante ex delicto mandato & commissio pari poena afficiatur, quia mandato turpi parere non debebat *L. 15. ff. ad Leg. Cornel. de Sicar. §. 7. J. L. 6. §. 3. ff. Mandati* poena tamen illi remittitur, si jussum secutus illorum, quibus reverentiam debebat ut Domini, Paris, Magistratus &c. & ita deliquerit *L. 157. pr. L. 167. §. 1. L. 169. pr. ff. de R. J. L. 37. ff. ad L. Aquil.* Hæc tamen sententia ut procedat requiritur, ut delictum leve sit, quod a mandatario commissum, utpote si filius ex patris mandato laqueos eo loco posuerit, quo jus ponendi non habuit, & pecus vicini in eos inciderit *d. L. 37. §. L. 20. pr. ff. eod.* Si enim grave & atrox est delictum, quale est homicidium, a poena excusari non potest mandatarius, ne atrocita delicta in suis autoribus impunita maneant, & pernicioso exemplo alii ad tale quid audendum invitentur *L. 20. ff. de O. & A. L. 8. C. ad Leg. Jul. de vi. L. 2. C. de Sepulchr. violat.* Indulgendum quidem hic aliquid est huic metui, quia etiam fatua & injusta causa excusationem operari potest apud judicem, ast tantum non indulgendum, ut ab omni poena mandatarius eximatur. Extraordinarie enim, & ita tamen mitius quam si reverentialis metus abfuisset, puniendus erit. *Jul. Clar. lib. 5. sentent. §. ult. qu. 60. n. 16. Menoch. de A. J. 2. Cas. 354. n. 12. §. 22. Tiraquell. Tract. de Pœn. temp. caus. 34. seq.*

Non expectat semper consilium sequi viri venerandi.

XXXII Consiliis sæpe magna vis inest, ut ad sequendum invitent, & tunc imprimis quando ab homine proveniunt, quem veneramus & metuimus, quia accipiens consilium cogitabit facile; nisi sequatur istud, virum illum venerabilem hoc ægre laturum esse, eumq; sibi in aliis rebus dubiis consi-

consilio suo non adfuturum, quasi spreverit antehac illum, & ad consulendum sibi ipsi satis sufficiat. Sed cujus damno erit, si, quis secutus est consilium, sinistrum postea ejus sentiat eventum, utpote si vir senex & de experientia clarus, Mevio dedit consilium foenerandi pecuniam suam, Mevius autem dedit debitori non satis idoneo, a quo nec sortem recuperare nec usuras accipere potest, certe hoc damnum ad senem non pertinet sed ad solum Mevium, quia nemo alterius consilia sequi obligatur, sed liberum habet arbitrium apud se explorare, an datum consilium expediat, & an illud sequi possit an vero negligere velit. Consilia enim excitant tantum ad deliberandum, sed non obligant ad sequendum *S. 6. J. L. 2. §. ult. ff. Mandati.* Quod procedit, si, uti casum figuravimus, generale sit consilium, quod nullis persuasionibus conjunctum, quibus quis ut illud sequatur inducitur, aut si non sit consilium fraudulentum. Ex speciali enim & frauduloso consilio dans illud etiam accipienti ad damnum refundendum obligatur, quod inde obvenit, & quidem priori casu mandati actione conveniri potest, quia tale persvasorium consilium notissimos consilii terminos egreditur, & in mandatum abit *L. 6. §. 5. ff. d. t. in posteriori* autem casu contra eum actio de dolo competit, ne alicujus dolus aliis noceat *L. 47. ff. de R. J. c. 62. X. de R. J. L. 26. §. fin. ff. de. Noxal. act. Lauterb. de Consil. eorumque jure Part. 2. cap. 1. & 2.* Opus tamen est, ut contra consilium dantem fraus & persuasiones probentur, quia facti sunt, quæ non præsumuntur, præcipue quia omnis præsumtio fit in partem meliorem *L. 51. ff. pro Socio. L. 56. ff. de R. J. Scheffer. Lib. 2. Pract. quest. 5. n. iii.*

XXXIII. Ut ex quasi contractibus hic quoque aliquam speciem attingamus, hereditatis & rerum communio se præ-

G

*In rerum
& heredi-
tatis com-
munione.*

*grave est
socium ex
reverentia
timere.*

ceteris considerandam offert. Accidit præter intentionem, quod quis, vel ex lege vel facto hominis scilicet dispositione Testatoris vel donantis, cum viro aliquo venerando in rei alicujus communionem incidat. Vir ille difficilis est ad expensas dandas, quæ in rei conservationem requiruntur, pronus vero in lucri portiones, & quidem majores recipiendas, quam fert pars sua in re communi. Quando alter qui rem communem administrat in ejus utilitatem quædam facienda suscipit, vir ille prohibet, & quia in re communi melior ratio prohibentis est *L. 28. ff. Commun. divid.* ejus opinio prævalet, hinc in discordias & rixas occasio nascitur. Isti si obstat metus reverentialis, quo minus a communiione discedat, utri potest de jure, quia nemo invitus in communiione detinendus, quæ mater discordiarum appellatur *L. 77. §. 20. ff. de Legat. 2. L. 8. ff. §. L. f. C. Commun. divid.* adeo ut & pars nolentis dividere sequestrari, & reliquis sociis suæ portiones adjudicari possint *Brunn. ad Wesf. tit. Famil. ercisc. §. 20.* indies crescentem numerum molestiarum sentiet. Præterea propter administrationem rei communis ad levem culpam præstandam & ad rationes reddendas alteri manet obnoxius *L. 20. ff. Commun. divid. L. 25. §. 16. ff. Famil. ercisc.*

*In quanto
sum sibi
doceat cre-
ditor debi-
torem
quem ve-
neratur
ad solutio-
nem non
compel-
lans.*

XXXIV. Paucis etiam ostendemus, quid Metus reverentialis circa modos dissolvendi obligationem operetur. Qui ex isto Patrem, Dominum, Præceptorem, &c. non interpellat de solutione facienda, & ne quidem tunc, quando a solvendis usuris cessant, primo ratione usurarum sibi præjudicat, quod nullas amplius exigere possit, quando ad alterum tantum creverint, seu fortem exæqvaverint *L. 26. §. 1. ff. de Condict. indeb. L. 27. §. ult. C. de Usur.* Sande. *lib. 2. Decis. Frisic. tit. 14. def. 5.* deinde etiam ratione sortis, quæ

REVERENTIALI CIRCA ACTUS INTER VIVOS. 51

quæ propter varios & inopinatos casus facile perire potest, dum debitor ad incitas redactus. Posito quoque, non equidem debitorem in tantam egestatem conjectum esse, ut omnibus mediis solvendi destituatur, pauper tamen factus, erga quem creditor reverentiam habere debet, beneficium competentiam habet, vi cuius creditor solidum ab ipso exigere nequit, sed alimenta ex bonis suis ei relinquere tenetur pro conditione & qualitate personæ debitoris *L. 13. § 123. ff. de V. S. L. 173. ff. de R. J. §. 37. § 38. J. de Act. Dn. Stryk. de Jure Reverent. Disp. e. Membr. 2. Carpz. P. 1. C. 32. D. 17. Coler. de Proc. Execut. P. 2. c. 3. n. 120. Mantz. Decis. 3. qv. 3. § 4. & de residuo solvendo demum agere potest, quando debitor ad pinguiorem fortunam pervenit, ac interea spe fore ut tandem solvatur contentum vivere oportet Hartm. Pistor. lib. 2. tit. 18. Observ. 2. n. 9. Hunn. in Encyclop. Jur. P. 2. tit. 29. c. 3.*

XXXV. Viceversa debitor, a quo creditor solutionem *Debitor a*
 sortis una cum usuris acceptare recusat, ut in futurum ad *creditorē*
 usuras præstandas illum obligatum retineat, retinet pericu- *solutionem*
 lum sortis, quando metuit contra creditorem adhibere *acceptare*
 remedia, quæ in tali casu pro dissolvenda obligatione con- *recusante*
 cesserunt jura. Potest enim debitor, qui rerum suarum *se oblatio-*
 liberam administrationem habet, creditori suo offerre solu- *ne debiti*
 tionem debiti *L. Acceptata. 19. C. de Usur. L. 9. C. de Solut. p. rest.*
liberare
 Quæ oblatio tamen fieri debet reali debiti representatione,
 ejusque totali cum usuris, in eadem qualitate & bonitate, qua
 fuit tempore contractus, loco opportuno & idoneo, tem-
 pore justo, testibusque presentibus. Si oblatam hanc solu-
 tionem creditor acceptare recuset, debet debitor compe-
 tentem judicem adire, ei factam oblationis reculationem
 recensere, coram eo pecuniam integram, aut aliam rem
 debitam

debitam exsolvere, solutam obsignare & in curia aut alio se-
curo loco deponere, tandemq; ibi depositam relinquere vid.
Schultz. de Oblatione, Ob signatione & deposit. pecun. deb. cap.
4. Francus de Fidejuss. c. 7. n. 38. Negusant. de Pignor. P. 5.
pr. M. 3. p. 2. n. 9. Crusius de Jure offerendi cap. 9. Facta hac
loieni oblatione, debitor invito creditore ipso jure libera-
tur, usuras amplius prestare non cogitur, pignora & fidejus-
sores liberantur, & periculum ac interitum rei debitæ non
amplius sustinet. Res autem illa deposita arbitrio credito-
ris jacet, quam quidem pro lubitu petere potest, debitorem
tamen amplius convenire nequit, sed agens exceptione so-
lutionis repellitur d. L. 19. Schultz. d. l. cap. 5. Bartol. ad L. 13.
ff. de Distract. & pignor. Zanger. de Except. P. 3. c. 2. n. 83.

M. R. quid
obstet cre-
ditori in
delegatio-
ne debito-
ris.

XXXVI. Posset creditori quoque nocere ex M. R. con-
sentienti in debitoris delegationem, si ille pupillus sine tu-
toris sui autoritate in sui locum delegaret, & in eum creditor
consentiret. Nam hoc casu quidem debitor delegans libe-
ratur ab obligatione sua §. 3. J. Quib. mod. toll. oblig. verum
creditori pupillus delegatus inutilis est, quia sine autoritate
tutoris obligari non potest L. 1. in f. ff. de Novat. & creditori
M. R. alleganti regetur, quod, qui cum aliquo contrahit,
non debeat esse ignarus ejus conditionis cum quo contrahit
L. 19. ff. de R. J.

Ob injuri-
as illatas
seponenda
reverentia
erga Ma-
gistratam
& Ecclesie
Ministrum

XXXVII. Transeamus ad delicta. Quamvis pro
Magistratu aut Ecclesiæ ministro stet præsumptio, quod, qua
vis acerbitate erga aliquem, ea non sint usi animo injuri-
andi, sed potius corrigendi aut corripiendi delinquentem L. 2.
C. de Offic. Civil. judic. attamen si constet, quod fiducia offi-
cii sui aliquem injuriose tractaverint, vel quod Ministri Ec-
clesiæ odio & stomacho indulgentes in publico suggestu
NON

non tam vitia quam personam notare intenderint, & ex privato affectu verbis injuriosis in aliquem invehere ausi sint, illum nominando vel ita describendo, ut omnes quis ille sit intelligere queant, injuriarum nomine etiam conveniri possunt, nec propter officium suum excusari merentur. De Magistratibus textus est in *L. Nec Magistratibus 32. ff. de Injur.* ad quam vide Heber. *de Fiducia Magistratus* von unger rechten Obrigkeit. Ampts Troß De Ecclesia Ministris vero agit *Rec. Imper. de Anno. 1530. S. 55. in f. cont. Großgebauer in der Wächter-Stimme. cap. 9.* Carpz. *in Jurisprud. Eccles. lib. 3. Def. 98. n. 13.* Wissenbach. *ad ff. P. 2. Disp. 39. tb. 17.* Harprecht. *ad §. 11. J. de Injur. n. 31.* Müller. *de Pœnitent. Eccles. cap. 4. n. 69.* Qui ergo ex quadam reverentia religione erga istas personas, cum revera injuriam ab illis passus sit, nollet illam vindicare, sed mallet tacite deglutire, si præter reverentiam nullam aliam haberet causam, ob quam contemnere posset illatam injuriam, is exinde non saltem præsumptione pravi hominis sese oneraret, sed & viri indecoris, qui ex vana timiditate ad libertatis & juris sui defensionem se nollet accingere, cum tamen non privata sed publica injuriarum executione honoris sui rationem habere posset Pufend. *Diff. de Existimatione S. 14.* Simon. *Disp. de Act. injur. Sacerdot. concernent. Membr. 2. tb. 2. seqq.*

XXXVIII. A delictis committendis justissime abstinemus ex M. R. sive eundem habeamus erga Deum, sive erga ejus in his terris Vicarios. Ita a perjuriis vel a blasphemis ob istum metum nobis recte cavemus, quandoquidem non ignoramus, istiusmodi delicta tam Deum habere ultorem *2. Reg. XIX. add. Levit. XXIV. 13. 14.* quam quoque Judicem in his terris, ne ex contemptu Dei integra Respubl. & ci-

A delictis
committendis ob
M. R. erga
superiorem
recte absti-
nemus.

*Pœna Bla-
sphemia.*

*Et violatæ
Urphedæ.*

*Pœna ma-
ledictorum
in Princi-
pæ.*

*Crimen la-
sæ Majestæ-
tis ob so-
lam scien-
tiæ puni-
tur.*

vitates puniantur, aut per terræ motus, pestilentias vel fames
intereant & devastentur *Nov. 77. c. 1. §. 2. Rec. Imp.
de Anno. 1548. Tit. Von Gottes Râsterungen S. Nach-*
dem - Blasphemia enim, quæ immediate in Deum com-
missa, punitur hodie ultimo supplicio, & quæ mediate per
vulnera & sacramenta Christi, pœna pecuniaria, relegatio-
nis vel carceris *Jus. Culm. lib. 5. P. 2. tit. 1. cap. 1. §. 2.*
Carpz. *Pr. Crim. qv. 45. n. 17. seqq.* Perjurium autem in ca-
su violatæ Urphedæ, pœnam abscissionis duorum digito-
rum, quibus juratum habet, in aliis causis pœnam arbitrari-
am, quæ ad mortem extendi potest, & simul perjurus dam-
natur ad restitutionem damni Lafo ex perjurio illati *Artic.
107. §. seq. Const. Crim. Carol. Jus. Culm. d. P. 2. tit. 3. cap. 1. §.*
2. Dansiger Willfûhr P. 2. c. 6. art. 9. Carpz. *qv. 46. n. 43.*
A maledictis quoque erga Principem ob istum metum absti-
nendum est, de quorum Pœna Theodosius, Arcadius & Ho-
norius agunt in *L. un. C. Si quis Imper. maledix.*
ut, si ex ebrietate maledicta proveniunt, sint
condonanda, si ex leuitate contemnenda, si ex insania
commiseratione digna, si vero ex injuria, remittenda. Quod
verbum remittere non capiendum de plenaria condonatio-
ne, uti quidem putat Perez. *ad C. d. t. n. 2.* sed ejus sen-
sus est, quod judex ordinarius de hujusmodi injuriis cognicio-
nem sibi arrogare non debeat, sed conviciantem remittere
teneatur ad Principem maledictis ejus affectum, ut is ipse
dicti & Personæ qualitate perpensis dignoscat, anne pœna &
qua talis convitiator afficiendus sit *Theodoric. Judic. Crimi-
nal. cap. 5. aph. 4. n. 52. Ziegl. de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 2,
S. 31.*

XXXIX. Optandum esset, Metum hunc reverentia-
lem semper causam existere apud inferiores, ut a delictis
sibi caverent, sed constat, quandoque illum homines accen-
dere

dere ad delinquendum, ut patebit ex sequentibus exemplis. Crimen læsæ Majestatis, ut est atrocissimum, ita etiam multis singularibus injure est munitum, inrer quæ refertur, quod illo quoque crimine implicetur, qui modo scientiam ejus habuit, nec id detexit, ita ut eadem cum vero delinquente affici possit pœna, licet hunc ope aut consilio non juverit *L. 5. §. 6. C. ad Leg. Jul. Majest. verb. consciis. Ziegl. d. l. §. 47. seq. Huber. Præl. ad ff. d. t. §. 4. vid. Disp. nostra de Scientia delicti punita Sect. poster. §. 19. Dissent. Wissenbach. ad ff. P. 2. Disp. 34. tb. 13.* Hoc exemplo suo probat Franciscus Augustus Thuanus, Jacobi Augusti Thuani Præsidis Parlamenti Parisiensis & Historici incomparabilis filius, qui, quod noverat Cincqmarium Ludovici XIII. Regis Galliarum Equitum Magistrum contra Regem suum & Cardinalem Richelium conspirare, & hanc conspirationem non detexerat, A. 1642. ultimo supplicio affectus, a quo liberari non potuit, licet allegaret a Cincqmario sibi fuisse persuasum, istam conspirationem eventu ob intervenientem pœnitentiam carituram; quin licet probaret, se salva sua existimatione & sine gravi periculo istius conspirationis potentes complices, qui erant Dux Aurelianensis & Dux de Bouilion convincere non potuisse vid. *L. 8. in f. C. de Calum. L. ult. C. de Accusat. L. 3. C. ad L. Jul. Majest. Harprecht. ad §. 3. J. de Publ. judic. n. 52. Ziegl. Im Labyrinth der Zeit n. 135. Erasmi. Francisci. im hohen Trauer Saal Part. 4. hist. 33 & 34.* Ap-
 paret exinde quam male salutis suæ prospiciat filius, qui ex reverentia erga patrem proditoria ejus consilia celat, quem ab ultimo supplicio non excusabit, quod ex M. R. tacuerit, nam Patriæ salus salutis patris longe præferenda est *L. Minime 35. ff. de Relig. & sumpt. funer. Perez. ad Cod. tit. ad L. Jul. Majest. n. 10. Zoel. ad ff. d. t. n. 12. & 13.*

Exemplum
 Thuani
 junioris.

Caendum
 filio, ne id
 recitat ob
 reverenti-
 am erga
 patrem.]

XL. Non

*Exempla
Infanticidii ex metu erga parentes commissi.*

XL. Non fingeremus casum, nisi ex actis constaret, infanticidia quandoque committi a matribus, ex metu erga parentes eorum, ut justam iram admissæ imprægnationis evitent. Ita enim apud Carpz. *in Prax. Crim. qv. 18. n. 52. & 53.* de duplici casu legimus, in quorum primo ita pronuntiatum. So möchte sie wegen der an ihrem eigenen Kinde begangenen und bekandten Mord-That nach Gelegenheit desfalls / weil sie in grosser Angst gewesen / und was sie gethan wäre aus grosser Furcht vor des Mannes Mutter geschehen / wegen der beysorge die Mutter hätte doch hernacher dem Sohn ihrem Ehemanne angezeigt / das er von ihrem lauffen wäre / und da sie krank worden / hätte sie mit diesen Worten die Mutter umb Gottes willen gebethen / Muttrichen / Muttrichen holet mir die Wehmutter / aber solches nicht erlangen noch erbitten können / mit dem Schwert vom Leben zum Tode gerichtet und gestraffet werden. In altero casu his verbis sententia concepta! Es wolte denn die hohe Obrigkeit in Ansehung / das sie sich ihrem anzeigen nach vor ihrem Vater gewaltig gefürchtet / Gnade erweisen / auff den Fall möchte sie mit dem Schwert vom Leben zum Tode gerichtet und gestraffet werden. Ex utraque sententia constat, profecisse hunc metum reverentialem in crimine Parricidii ad mitigationem poenæ, quæ gladii fuit, cum dictanda fuisset alias poena culei, nempe quia quælibet justa opinio, & sic etiam metus iste excusat & a poena ordinaria liberat Carpz. *d. l. n. 49. seq.*

An invasus a persona veneranda illi parcere & eadem con-

XLI. Hic quæritur, si persona me invadat, erga quam mihi est metus reverentialis, & ab ejus invasione mihi immineat vitæ periculum, an isti tenear parcere & eadem contra

contra me intentatam admittere? Nos, ut paucis respon-^{contra se}
deamus, tuemur negativam sententiam, firmissima tamen ^{admittere}
ratione munitam, quod in pari cum altero periculo ex na-^{teneatur?}
rurali amore sui ipsius, quilibet sibi ipsi potius quam alteri ^{Neg.}
consulere teneatur, ne alias charitas in proximum fiat cru-
delitas in se ipsum. Nemini anim hominum jus quoddam
in se ipsum aut vitam suam concessum est, hinc nemini quo-
que permissum est, ut patiat^r ab alio vitam sibi injuste au-
ferri, cum parum absit, ut hoc modo se ipsum occidisse videat^r
Farinac *Pr. Cr. qu. 125. n. 23.* Hilliger. *in Donell. lib. 17. c. 2.*
lit. D. In Principe saltem exceptio est, qui me invadens, non
ut putat Bachov. *ad Tr. V. 2. D. 32. tb. 6. lit. f.* & ex eo Struv. *de Nisi Prin-*
Vindicta privata c. 4. apb. 4. n. 1. latronis personam induit, sed ^{reps inva-}
Princeps manet, quoniam uti dominia, ita & imperia delin-^{dat.}
quendo non amittuntur, nisi lex id statuatur. Itaque ille
persona sancta manet & multis utilis, cui cum cæde invasi
etiam cedendum, ne in periculum tota Respublica perduca-
tur Grot. *de J. B. & P. Lib. 1. cap. 4. §. 7. num. 6.* Dn. Becmann.
Disp. de Pietate Subdit. erga Princ. cap. 2. §. 8.

XLII. Præter Principem autem nemo alius erit, qui
ob metum reverentiæ in vitæ discrimine ab invaso conser-^{An vasal-}
vari deberet, ne quidem Dominus feudi. Existimat quidem ^{lus a Do-}
Dn. de Rhets *Comment. in Jus feudale commun. Lib. 1. tit. 5. in vasus*
p. 228. in æquali periculo vasallum Domini salutem pro-^{cum cæde}
priæ præferre teneri, ex hac in primis ratione, quia vasalli ^{sua cum}
militum jure censentur, quibus turpe non solum, sed ^{conservare}
etiam capitis periculo foret, stipendio emptam animam in ^{debeat?}
prælio pro domino reddere horrere. Verum quando con-^{Neg.}
sideramus vasallum ut vasallum, qui non simul subditus est
domini, non potest ille commode censer^r jure militum,
qui

H

qui pacto pro stipendiis obligantur ad vitam perdendam pro salute domini, quod pactum ubi non expresse interpositum, nec initum præsumitur inter vasallum & dominum pro solo feudo concessio. Hinc ex ordinata charitatis officio etiam hic vasallus prius sui rationem habere tenetur *arg. L. Praeses 6. C. de Servit. & demum postea domini.* Certe, si modo casus ita formetur: An scilicet Nobilis a rustico aliquot iugera feudi nomine tenens vitam suam vitam rustici postponere debeat? Decisio in oculos incurret *Dn. Stryk. in Exam. Jur. feud. cap. 23. qu. 39.*

Filia patris ad incestum obsequiosa poena capitis non afficitur.

XLIII. Ex ratione in fine §. 40. prolata decidi potest casus de filia cum patre incestum committente, an possit poena incestus ordinaria remitti. Et si adhuc minorennis fuerit, & pater eam blandis verbis ad incestum pellexerit, persuadendo eidem, quod sine exceptione in omnibus rebus sibi morem gerere teneatur, filia autem patrem timens in sui copiam consenserit, hoc casu remissa poena gladii, qua ordinarie incestus inter ascendentes & descendentes punitur, illa saltem virgis caeditur & in perpetuum relegatur *Carpzov. qu. 72. n. 47. seqq. & P. 4. C. 22. D. 3. Müller. ad L. 4. ff. de R. J. Respicitur nempe hic ad obsequium filiae, ob quod non liberum habuisse præsumitur arbitrium L. 4. ff. de R. J. quod causa est cur poena gladii mitigetur. Quanquam contra dictamen rectae rationis eam egisse haut negari possit, cum ex eo assequi potuerit, rem nefariam esse in patris concubitum consentire, & inde nec ab omni poena immunitatem consequitur.*

Grave est crimen raptus & gravus est poena.

XLIV. Raptu virginum vel viduarum graviter delinquit dubium non habet, quia raptor parentes raptae personae graviter contristatur, animi mores in rapta corrumpit, & proptet vim adhibitam in ipsam Rempubl. injurius est *Anton.*

Anton. Matth. *de Crimin. Lib. 48. tit. 4. c. 6. n. 5.* Indeque contra raptorem ejusq; socios gravissima poena constituta est, nempe ultimum supplicium, bonorum confiscatio & infamia *Lun. C. de Rapt. Virg. Nov. 143. Farinac. Pr. Crim. p. 5. qu. 145. Jul. Clar. Lib. 5. §. Raptus n. 35.* quæ poena adhuc obtinet, licet rapta persuasionibus, muneribus aut blanditiis in raptum consenserit *d. L. un. L. 1. §. 3 ff. de Serv. corrupt.* Theodoric. *in Judic. criminal. cap. 6. aph. 8. n. 7. Farinac. d. qu. 145. n. 104.* aut metu compulsâ secuta raptorem *arg. L. Extat 13. ff. Quod met. caus. Decian. Tract. Crim. Lib. 8. c. 13. n. 12.* Quid si vero filia alicujus amet quendam juvenem, & cum eo matrimonii foedere conjungi exoptet, vereatur autem Patrem, quem in sponsalia cum isto Juvene non consensurum credit, an si sponte consentiat in raptum, ista poena adhuc obtinet raptu secuto? Equidem non dubitandum tam raptam quam raptorem graviter offendere parentes, nam illa non implorando parentum consensum eos contemnit, hic in re pessimi exempli versatur, interim tamen, quia raptus esse nequit, ubi in raptam nulla vis adhibita, poena quoque ordinaria raptus obtinere non potest. Nihil obstat, quod Imper. in *d. Lun.* statuat non minus eum qui volentem, quam qui nolentem abducit poena raptus afficiendum esse, nam volentem ex insidiis & persuasionibus inductam præsupponit. Quando vero ipsa puella sponte in raptum consentit, imo svadet & literis invitavit juvenem ut eam rapiat, ne patris superveniente indignatione ipsi conjungi prohibeantur, vis omnis & dolosa persuasio absunt, consequenter etiam poenæ raptus locus amplius esse nequit *Ruin. Vol. 4. Conf. 122. Decian. Tract. Crim. Lib. 8. c. 7. Carerius in Praxi Crim. vers. hinc nacta occasio. Theodoric. d. 1. n. 9.* Inprimis si Jus Canonicum

An obtineat ista poena si filia consentiat in raptum, quando patrem in sponsalia cum raptore non consensurum credit neg.

& Praxin hodiernam inspiciamus, quibus matrimonium inter raptorem & raptam permittitur, si rapta, saltem post raptum raptori nubere velit, idque favore matrimonii contrahendi, quanto magis si ea statim ab initio in matrimonium raptoris consentiat, illud concedendum & pœna ordinaria raptus remittenda erit *c. pen. Et ult. X. de Raptor. Carpz. qu. 78. n. 68. Lynk. ad X. tit. de Raptor. s. 3. Harprecht. ad s. 8. J. de Publ. judic. n. 44.* Quanquam non negemus pœnam quandam extraordinariam delinquentibus dictari posse, ob læsos parentes & turbatam securitatem publicam *Brunn. ad L. un. C. de Rapt. virg. n. 20.*

An citari
possit Prin-
ceps?

XLV. Restat ut pauca quædam de Judiciorum materia adjiciamus. Ordinur vero ab in jus vocatione seu citatione, a qua per Judicem impetranda aliquem terrere posset reverentia erga citandum adhibenda *arg. L. Generaliter 13. ff. de in jus voc.* Quæstio itaque est hujus loci, an prohibeamur citare personas, quibus ad reverentiam obligati sumus? De Principe quidem certum, quod ob superioritatem suam non agnoscat Judicem a quo citari posset. Fieri tamen potest, quod ille ex amore erga justitiam subditum suum contra se experiri patiatur, vel quod in legibus fundamentalibus causæ Principum & subditorum ad certum Tribunal referantur *vid. Aur. Bull. c. 5.* vel quod ex pacto, privilegio aut præscriptione agnoscat aliquem judicem, quibus in casibus etiam Princeps legitime citari potest, adhibita semper debiti honoris allegatione *Dn. Stryk. in Usu Mod. Pand. tit. de in jus voc. s. 4. seq. Et in Disp. de Foris Germ. sing. cap. 2. Et seqq. Dn. Becman. Disp. de Pietate subd. erga Princ. cap.*

An Magi-
stratus in
ferior?

2. s. 9. Quod Magistratus inferiores attinet, & illi hodie conveniri ac proinde etiam citari possunt, ne subditus jure suo, quod contra Magistratum habet, excidat, sive sint illi perpe-

REVERENTIALI CIRCA ACTUS INTER VIVOS. 61

perpetui sive temporales, modo Princeps citationem indulgeat, nec putet ex certa causa eam differendam esse, & modo hic quoque cum præfatione honoris citatio peragatur Lauterb. *Coll. theor. pract. tit. de in jus voc. §. 6.* Brunn. *ad Wesenb. d. t. qu. 5.* Hahn. *in not. ad eund. n. 5.* Etiam Vasallus contra feudi dominum citationem impetrare potest, si itidem id fiat modeste & cum reverentia Brunn. *d. l. qu. 4.* Struv. *S. J. F. cap. 11. tb. 3. n. 2.* Et in genere contra omnes, quibus reverentia debetur, audiuntur citationem impetraturi, quia citatio non ut olim in jus vocatio sit privata autoritate, sed publica, iudicis scilicet, qui illam concedendo dijudicat, nihil ac ipsa fieri contra reverentiam citandorum, de quibus pluribus agit Dn. Stryk. *Disp. de Jure Reverent. ejusq. special. Effect. Membr. 3.* Unde colligimus, sibi præjudicare, qui jus suum contra superiorem ex M. R. in iudicium deducere & eum citare non audet.

XLVI. Hoc evicto, dictas personas citari posse, quia citationes fiunt exercendæ actionis gratia, sua sponte sequitur, illas non esse metuendas, quæ minus competentibus actionibus conveniantur. Sunt enim actiones remedia, quibus persequimur in iudicio id quod nobis debetur, quæ, posita obligatione, non possunt non licite inferri ad illius persecutionem *L. 2. ff. de jurisdict.* Cavendum tamen ne utamur actione famosa ut doli, furti, injuriarum & simili contra personam a nobis venerandam, cum famam & reverentiam illarum suggillet ac contemptum erga illas præ se ferat *L. 2. ff. de Obsequ. parent. & patron. L. 4. §. 16. ff. de dol. mal. & met. except. L. 8. in f. L. 11. §. 1. ff. de Accusat. L. 20. & seq. ff. Qui accus. non poss. 2. F. 22. 2. F. 23. 2. F. 6. & 7.* sed si forte opus ob injuriam vel damnum illatum agendi contra talem personam, actione in

factum utendum erit & verbis civilioribus, quod actor nihil intendat contra reverentiam & honorem rei, sed quod simpliciter iudicis officium impleret, cognoscendi in quantum ille obligatus sit ad satisfactionem & damni reparationem
L. 11. §. 1. ff. de dolo malo. L. 7. §. 2. ff. de Injur.

An advocatus a munere suo se subtrahere possit ob M. R. contra superiorem?

XLVII. Iudicium constituunt etiam quædam personæ, quæ salvo quidem eo abesse possunt, commoditatis tamen gratia adhibentur, ut prosint vel iudici vel litigantibus. Ex illarum numero sunt Advocati, qui sæpe se suo muneri subtrahunt, quando implorantur a subdito, cui causa intercedit cum Magistratu vel alio superiore, quod timeant eundem, aut plane aliquam pœnam metuant. Verum si causa subditi iusta sit, metus ille reverentialis causa esse non debet, quo minus officium suum, quod publicum est *L. Advocati 14. C. de Advoc. div. iudic.* & per conscientiam nemini negare possunt, contra Magistratum præsent. Alias se abstinere a tali officio est miseris defensionem denegare, simplicitatem defraudare ac innocentiam opprimere, atque ita ab eo injuriam innocenti inferre a quo tamen jura proficisci debent
arg. L. Meminerint 6. C. Unde vi Mev. P. 1. Dec. 155. Carpz. Part. 1. Const. 1. Def. 21.

Testes sine M. R. testimonium perhibere debent.

XLVIII. Sunt & in testimonii dictione personæ difficiles, si causa concernat superiorem ob metum reverentialem, Verum favore eruendæ veritatis, ne ea suppressa periclitetur justitia, illum timorem seponere debent, & quoties jura contra superiores testimonia non reprobant vid. *L. 3. §. pen. ff. L. 6. §. 8. Et 12. C. de Testib. c. 3. §. Parentes C. 4. qu. 3.* testes sine respectu personæ veritatem dicere tenentur. Hunc in finem formulâ juramenti Testium concipitur, quæ in plerisque Judiciis talis est: *Ego N. N. juro, quod Veritatem, quam scio & notam habeo, de ea re, super qua in causa*
N. N.

N. N. & N. examinabor, dicere, nec pretio, nec amore, nec TIMORE, nec odio, seu pro alio quovis commodo, eam silentio praterire velim, ita me Deus adjuvet & sancta ejus Evangelia vid. Martini in Comment. Forensi ad Ordin. Process. Judic. Saxon. Tit. 20. §. 3. n. 84. Rosbach. in Process. Judic. Tit. 57. n. 20. Lange. Isagog. ad Process. Jur. Civ. & Saxon. cap. 55. n. 78. Hic Gedani. sub sequenti formula testes jurant: Dieweil ich N. durch Gottes nnd rechtens Verordnung willen zum Zeugniß hierzu erfordert/ so schwere ich / das ich in der ganzen Sachen zwischen N. und N. so viel ich darumb befraget werde / und mir bewust ist / meine Wissensschafft und Wahrheit getreulich aussagen sol und wil für beyde Parte / und solches nicht lassen noch anders thun wil umb Lieb / noch umb Leyd / noch umb Gaben / Geschenke / Freundschaft / auch nicht Haß / Neyd und Feindschaft / auch nicht umb irg keiner Furcht willen &c. vid. Willkühr der Stadt Danzig. P. 2. cap. 1. art. 9.

XLIX. Condemnatus sententia judicis qui ab ea non audet appellare, metuens ne judicem offendar, quoniam nonnulli iudices injuriæ loco habent, quando ab illis appellatur, a lite repellitur, nec heredibus ejus redintegranda audientia facultas conceditur, quia metus talis vanus & improbabilis est *L. 2. C. de his qui per met. Jud. non appell. Dn. de Rhetz. Disp. de Metu ejusque operat. c. 6. n. 5.* Alia esset, ratio si iudex consuevisset appellantes in carcerem conjicere, eos verberibus tractare, aut pecunia mulctare, hoc casu si ex metu horum aliquis ab appellando desisteret, ei hoc remedio succuritur, quod intra decem dierum spatium coram honestis personis, hodie Notario & testibus contestari possit, appellaturum se fuisse, si iudicis vehementiam

Quando
metus ap-
pellandi a
sententia
judicis no-
ceat vel
non?

tiam

tiam timendam non habuisset, quo facto litem prosequi potest, perinde ac si appellasset, proficitque hæc protestatio ad litem prosequendam heredibus suis, licet alias per protestationem non suspendatur effectus rei judicatae *L. 2. d. t. c. ult. X. de Appell. Brunn. add. L. 2. Dn. Stryk. in Introd. ad Praxin. cap. 23. §. 11.*

Appellanti dandi sunt Apostoli Reverentiales. L. Ad formam appellationis requiritur, ut Appellans a iudice a quo Apostolos petat seu literas, quibus Judex ille Judici ad quem appellationis negotium denunciat, qui alias sine illis appellationem non recipit. De eorum numero & differentia videri possunt *Ddes ad Tit. ff. de Libellis dimissoriis qui apostoli dicuntur* ex quibus in foro in primis frequentantur Apostoli Reverentiales, qui sunt, in quibus iudex a quo Judici ad quem significat, se in honorem & reverentiam ipsius interpositæ appellationi detulisse. Et hi cum nomine suo originem acceperunt ab obsequio & reverentia, quam gerit inferior iudex erga superiorem, eumque, nisi sese ita gereret, metuit, quorum mentio occurrit in *c. Cordi. 1. de Appell. in 6.* & a Germanis appellantur *Ehrenhaftige Apostel oder Abschieds-Brieffe* Martini. *d. Tr. Tit. 10. §. 6. n. 656.*

Quomodo a refutatoriis apostolis differant? De indole & effectu eorum judicari potest, si cum illis conferantur Refutatorii Apostoli, qui a iudice inferiore dantur, quoties nulla subest iusta appellationis causa, sed tamen ne partes conquerantur, illos indulget, & ibi refutat prætexta appellationis gravamina. Interim si forte iudex a quo dederit refutatorios Apostolos, ut appellantem apud superiorem male commendet, hic nihilominus deferre potest appellationi, cum paria sint, num Iudex a quo refutatorios Apostolos non dederit, an inepte & contra legem seu stylum Curia dederit *Mev. P. A. Dec. 136. Struv. in Jurisprud. forens. Lib. 4. tit. 19. §. 16.*

LI. Ob metum Executionis peragenda, cum antea *Metus Exec-*
 quis ex contractu vel delicto obligabatur, non est quod quis *utionis ju-*
 causam alleget ex qua posset restitutio indulgeri. Ideoque *dicialis ve-*
 donans, qui allegat donatarium nolle obligatum esse pro de- *stitutione*
 bito, quod solvendum recepit pro donante, quodque hinc ad *non parit.*
 declinandam decretam executionem judicis rem donatam
 saltem solvere promiserit, frustra provocat ad Edictum Præ-
 toris quod vi metuque gestum est, quasi non sponte sed vi
 adactus rem donatam præstare promiserit. Nam metus
 executionis improbus non est, ob quem saltem restitutio in-
 dulgetur, qualis a judice non infertur, pro quo semper mili-
 tat justitiæ præsumtio, cujus metus si ad impugnanda judicii
 acta proficeret, nihil ex judicio constaret, cum judex semper
 metui debeat *Mev. P. 2. D. 47.* Si putet exequendus injusta
 esse judicis decreta, appellatione uti & legitimis remediis illa
 declinare & emendare tenetur, non de vi metuque queri
Mev. Part. 5. Dec. 273.

CAPUT V.

De Metu Reverentiali circa actus ultimæ
Voluntatis.

I.

Non est una omnium sententia circa quæstionem an *Testamen-*
 Testamentum metu factum subsistat, & saltem ut alia *tum metu*
 coacta negotia remedio Prætoris sit rescindendum, an vero *expertum*
 sit ipso jure nullum? Sed tam in illam quam in hanc sen- *non rescin-*
 tentiam reperitur Patroni. Priorem, quod Testamentum *dendum,*
 coactum valeat & rescissionem requirat propugnat Fachin. *sed est ipso*
Lib. 10. contrav. 15. Menoch. de A. J. Q. cas. 395. n. 7. jure nul-
 Dauth. *de Testam. n. 19. Ludvvell. de ult. volunt. cap. 1. lum.*
reg. 1. vers. contrarium. Harprecht. ad pr. J. de Test. Ord.

I

n. 44.

n. 44. quia coacta voluntas etiam est voluntas, cum principium agendi sit in eo qui metu coactus est, nec possit dici omnino invitus facere *L. 21. §. 5. ff. quod met. caus.* Verum rectius considerata, quoniam in matrimonio & testamentis non quævis voluntas sufficit, sed liberrima requiritur, nihil enim est, quod magis hominibus debetur, quam ut supremæ voluntatis liber sit stylus & licitum, quod iterum non redit arbitrium *L. 1. C. de S. S. Eccles.* ob voluntatem coactam testamentum subsistere non poterit. Verior ergo est altera sententia, quod testamentum metu extortum sit ipso jure nullum, nec opus sit rescissione Prætoris, quia remedia restitutoria, per quæ actus inter vivos rescindi solet, ad ultimas voluntates non pertinent *arg. L. 1. ff. quod met. caus. L. 20. ff. de V. S. Huber. in Prælect. ad ff. tit. Si quis aliqu. test. prohib. vel coeg.* & quia ob testem in testamento coactum hoc totum fit nullum *L. 20. §. fin. ff. qui test. fac. poss.* tanto hinc magis id nullum erit dicendum, si ipse testator invitus per metum ad testandum coactus, cujus voluntati nihil magis potuit esse contrarium, quam metus *L. 116. ff. de R. 7.* Nec huic sententiæ resistit, quod hoc casu legatur, negari actionem in *L. 1. Si quis aliquem test. prob. vel coeg.* quia infirma consequentia est negatur actio, Evalet testamentum. Porius sequitur: Quia non datur actio, ergo nullum est testamentum. Atque hanc sententiam ceu juri magis conformem defendunt Dn. Rhetz. in *Disp. de Metu ejusque Operat. injure cap. 5. n. 3. Carpz. P. 3. C. 5. D. 16. Lauterb. Coll. Theor. Pract. ff. Si quis aliqu. test. prob. §. 8. Struv. in Jurispr. forens. Lib. 2. tit. 20. §. 1. n. 5. Vasqu. de Success. Creat. L. 2. §. 17. requis. 2. n. 5.*

Multis modis metus

II. Est vero tale testamentum metu extortum, dictaque nullitate laborat, sive ab ipso scripto herede, sive eo inficio
ab

ab alio Testator compulsus fecerit testamentum Kurrer. *dis-* *testatori im-*
sert. de Testam. coact. tb. 29. seqq. Sive metus in ipso actu re- *cui potest.*
 standi incussus, sive testamentum præcesserit Mantz. *de Te-*
stam. valid. & invalid. qu. 1. n. 37. Petr. Peckius. *de Testam.*
Coniug. Lib. 1. cap. 10. n. 6. in f. sive metus impressivus adhibi-
 tus per verbera, cruciatus corporis vel alia atrocioris facti
 L. 7. §. 11. L. 22. & 23. §. 1. ff. *quod met. caus.* sive concussivus,
 qui in minis gravioribus consistit, v. gr. si testamentum non
 fecerit, sit in sua infirmitate derelinquendus. *Sie wolte*
ihn liegen und verdorren lassen. Brunn. *Cent. 1. Decis. 85.*
 quia in omnibus his casibus deficit libera testatoris voluntas.
 Quorsum etiam pertinent asperæ sollicitationes & efflagita-
 tiones, si uxor dicat marito: Nisi ipsam instituat heredem,
 futurum esse, ut mœrore ipsa extingvatur, vel dies ejus
 decurentur. Vel si uxor aspectum mutet, & vultum tan-
 quam saccum infuset, ut eo ipso maritum gementem faci-
 at, de quibus & aliis vid. Kurrer. *d. l. tb. 6. seqq.* Muller. *ad*
Struv. Exerc. 34. tb. 52. lit. a.

III. Econtrario cum blanditiæ libertati voluntatis hu- *Blanditiæ*
 manæ nihil officiant, testamentum, quod testator blanditiis *non annul-*
 commotus in gratiam alicujus condidit, non erit nullum *lane testa-*
 L. 3. ff. L. ult. C. *Si quis aliqu. test. prob.* L. 21. C. *de Testam.* *mentum.*
milic. Hinc si maritus blando sermone & maritali affectu
 agræ uxoris animum placaverit & induxerit, ut ipsum in-
 stitueret aut institutum non revocaret, ista institutio valida
 erit, quæ nec propterea irrita fieri potest, quod forte aliis
 testator quid reliquisset, nisi blanditiis ad testamentum
 istud commotus fuisset Molina *de Jusf. & Jure. Disp. 135.*
n. 6. Dn. Stryk. *de Jure Blanditiarum cap. 4. n. 9. seqq.* In
 præjudicium enim alterius blanditiæ adhibitæ actum non
 viciant, nam si aliter statueretur, nunquam locus esset legi

quæ permittit inducere testatorem blandis verbis ad testandum. Modo suggillationes & mendacia non concurrant, nec importunæ sollicitationes sæpiusque repetitæ preces adhibeantur, quæ violentiæ speciem habent, quibus testator non potest videri blando sermone captus, quam potius molestia affectus. Tales enim actum testamenti vitiant Hartm. Pistor. *Lib. 1. qu. 29.* Menoch. *de A. J. Q. Lib. 2. Cas. 395. n. 43.* Peretz. *ad Cod. tit. Si quis aliqu. test. proh. n. 2.* Meier. *Coll. Arg. d. t. s. 7. in f.*

*An Testa-
mentum ex
M. R. fa-
ctum sit
nullum?
neg.*

IV. A nobis hic inprimis tractandum, an Testamentum ad quod faciendum quis ex M. R. inductus dici quoque possit ipso jure nullum? Fac Principem vel Magistratum ad lectum decumbentis stare, eumque rogare ut ipsum scribat heredem, aut decumbentem istum instruere, qualiter in alterius favorem concipere debeat ultimam suam voluntatem, cujus dicto obsequens est morti vicinus. Quod si jam in tali testamento legitimi heredes præteriti, dubitare licet, an testamentum possit ut nullum impugnari, quod magis ex reverentiali metu testator ad illud compulsus videatur, quam quod libera voluntate fecerit? Regulariter vero negandum testamentum tale nullum esse, quia metus reverentialis ut vanus non sufficit ad rescindenda negotia suis numeris perfecta Sande *Lib. 4. Decis. Frisic. Tit. 1. def. 11. vers. Porro obsequium* Cothman. *Vol. 3. Respons. 14. n. 29.* Lauterb. *d. l. s. 2.* In specie tamen, & si ad concurrentes circumstantias respiciamus, quando persona, cui testator magnam reverentiam debet, urget, instigat ut ab ipso instituat heres, quando officia sua testatori præstata laudat, pro quibus in re, qua post mortem non indiget, præterire eum non deceret, his casibus affirmari potest, testamentum tali metu elicitum nullum esse, quia nimia fuit talis

*Nisi impor-
tuna preces
aut mina
acceserint.*

reve-

reverentia, ex qua justus metus præsumitur *c. 11. X. de Sponsal. impub. Gail. t. O. 117. n. 4. in f.* Ex tali testamento enim non apparet libera testatoris voluntas, sed ea coacta est, quam saltem exposuit, ut a molestiis liberaretur & quieti redderetur animam suam Deo precibus circa instantem vitæ exitum commendandi Sichard. *ad tit. Cod. Si quis aliqu. test. prob. n. 4.* Mantie. *de Comiect. ult. volunt. Lib. 2. tit. 7. n. 4.* Burchard. Berlich. *de Jure Noverc. P. 2. art. 2. sect. 110. n. 793.* Mantz. *de Testam. valid. tit. 3. qu. 3. n. 25.* Quod si etiam cum reverentia terreant concurrentes minæ, quando pater vehementer urget, ut a filio ex asse instituitur heres, etiam tunc testamentum ipso jure nullum erit Sande *d. l. in f.* Molina. *de J. & J. Disp. 135. n. 7.* Wissenb. *ad ff. tit. Si quis aliqu. test. prob. tb. 11.*

V. Dubium vero exoritur, an, Testamento ex tali metu nullo declarato, illud in omnibus suis partibus nullum sit, etiam si metus illis causam non dederit, an vero tantum sit nullum, quoad metus operatus fuit v. gr. quoad heredis institutionem, quoad legata vero, fideicommissa aut alia ejus capita ratum & validum maneat? Verior est sententia partes testamenti, quibus metus reverentialis causam non dedit, salvas manere, ne utile per inutile, quod ab utili separari potest, vitietur *L. 9. 20. 29. ff. de usur. L. 5. §. 2. ff. de Don. int. V. & U.* Ideoque si heredis institutio ex M. R. elicita, legata salva manebunt, & viceversa si ad hæc compulsus testator, heredis institutio consistit. Si econtrario constet totam testatoris voluntatem, tam quoad institutionem quam quoad reliqua testamenti capitula coactam esse, omnes quoque ejus partes corrumpunt, & nihil ex ista deberi certum est *Carpz. P. 3. C. 5. Def. 17. Rhet. de Metu ejusq. in jure Operat. cap. 5. n. 7.*

VI. De casu egimus, ubi quis ex pondere reverentiæ

tans conde- ex quo metus oboriebatur, commotus ut testamentum fa-
 re testamen- ceret. Si quis ex eodem metu omitat edere ultimam suam
 tum, quan- voluntatem, ut vir quam venerabatur in integram heredi-
 do Fiscus- ratem ab intestato succedat, si metus reverentialis in ter-
 ad ejus be- minis suis maneat, viro isti haut obstabit, quo minus here-
 reditatem ditatis compos fiat, quia eatenus metus sine effectu conside-
 admitta- randus est. Verum si quoq; huic metui accefferint importuna
 sur. preces aut minæ, ob istum tanquam justum metum hereditas
 aufertur viro isti ut legitimo heredi, & defertur Fisco, ac præ-
 terea heres legitimus ad interesse tenetur illis, quos heredes
 scripssisset defunctus, si libere testamentum facere potuisset
 L. 1. § 2. ff. L. 1. C. Si quis aliqu. test. prohib. Peretz. ad C.
 d. t. n. 1. Hinc differentia apparet, an metu quis pro-
 hibitus an coactus testari, quia priori casu hereditas ab in-
 testato delata Fisco adjudicatur, posteriori vero instituto
 adimitur & heredi legitimo defertur. Quamvis hoc ultimo
 casu etiam quidam Fisco locum faciant, commoti L. 1. pr.
 ff. d. t. Peregrin. de jure Fisci Lib. 2. tit. 6. n. 4. & 5.
 Wissenbach. ad ff. d. t. th. 11. quia tamen illa lex de prohibe-
 nte loquitur, & ratio juris dicitur, ne, cum testamentum
 tale per crimen compositum sit L. 1. C. d. t. poena ad alios ex-
 tendatur, quam qui deliquerunt, heredibus ab intestato,
 qui nihil deliquerunt circa istud testamentum, auferri non
 potest hereditas, neque Fisco, contra quem in dubio sem-
 per judicandum arg. L. 10. ff. de Jure Fisci alieni criminis
 poenam in occasionem alterius damni arripere potest Huber.
 Pral. ad ff. tit. Si quis aliqu. test. proh. §. 2. Dn. Stryk. de Success.
 ab Intest. Dissert. 12. cap. 1. §. ult. Itaque si remotior ex cogna-
 tis vel unus ex æque proximis Testatorem metu tali ad te-
 standum adigat, hoc innocentibus non nocebit, sed ab in-
 testato succedent. Certe si ipse proximior heres testatorem
 metu

metu compulit, ut solum ipsum scriberet heredem, hic limitatio admittenda erit, quod Fiscus ipsi tanquam indigno hereditatem auferat *Lauterb. Coll. Theor. Pr. d. t. §. 9.*

VII. Vertamus jam casum, & si Testamentum con- Testamen-
tum de jure
nullum be-
res ab inte-
stato ex M.
Ri in foro
externo ser-
vare non te-
netur.
ditum ob defectum solennium subsistere non possit, sed
nullum sit, despiciamus, utrum heres ab intestato ob M. R.
obligatus sit ad servandam illam imperfectam voluntatem?
Merus hic accidere potest vel ab instituto ibidem herede,
vel ab eo qui Autor fuit ut defunctus testaretur, quique forte
ipse ultimam voluntatem in chartam conjecit, quæ tamen
a testatore non subscripta, vel aliis solennitatibus, quæ sta-
tuta loci ad talem actum desiderant, ob intervenientem ejus
mortem, non munita. In hoc negotio ante omnia distingvi
debet Merus Reverentialis, quem heres ab intestato habet
erga hominem, ab eo quem habet erga Deum. Quod illum
attinet, tuto negamus, heredem ab intestato ad servandam
ultimam voluntatem de jure nullam, propterea quod re-
spectû reverentiæ habeat erga institutum heredem vel erga
Autorem testamenti, obligatum esse, vel eo nomine in foro
externo eum conveniri posse, quia ex *cap. 2. §. 4.* constat,
metum talem vanum esse, nullumque de jure ad producen-
dum aliquem effectum. Hinc quoq; si motus ille, ut ab ini-
tio producti testamenti ex isto metu secundum illud ageret,
nolit autem deinceps amplius ex isto obligatus esse ad im-
plendam defuncti voluntatem, is nullo jure cogi poterit,
quia jure suo utitur, quod est, ut ipse hereditatem defuncti
capiat, quam lex ei detulit nullo secundum leges or-
dinato testamento relicto. Neque is, dum hoc facit, alicui
infert injuriam. Non Testatori, qui in extraneum facul-
tates suas pro arbitrio transferre non poterat, nec cavere,
ne leges in suo testamento valeant *L. ff. de Leg. 1.* Non
here-

heredi scripto aut Legatariis, quippe quibus sine testamento solenni nihil debetur, sed cogitare debent se fato magis, quam injuria tertii exclusos esse ab isto commodorum genere. Nec viro tali venerando, qui testamentum scripserat, injuria fieri dici potest, cum ejus nihil intersit an impleatur defuncti voluntas an non. Si autem ob eam rationem hoc ægre ferat quod ab ejus autoritate pendere nolit legitimus heres, parum est, quin hoc ipso huic inferat injuriam, quia illum vult obligare ad præstanda talia, quæ non lex nec ratio jubent, quin quia illi subtrahere vult hereditatem, cui naturæ ordo, leges patriæ ac ipse Deus eam assignavit, & cui nunquam, si judiciali autoritate res decidenda foret, hereditas relicta per sententiam judicis auferri posset. Quare moderate Pertinax Imper. innuit, se ex testamento imperfecto, ubi litis causa heres institutus, hereditatem non petiturum, nec se ut heredi legitimo, ob reverentiæ respectum erga se, aliquid juris decedat, concessurum esse, uti verba ejus sunt. *Non enim admissurum se hereditatem ejus, qui litis causa Principem reliquerit heredem: Neque tabulas non legitime factas, in quibus ipse ob eam causam institutus heres erat probaturum, neque ex nuda voce heredis nomen admissurum, neque ex ulla scriptura, cui juris autoritas desit, aliquid adepturum. Licet enim legibus soluti sumus, at tamen legibus vivimus Sult. J. Quib. mod. Testam infirm.*

An in Foro
Conscien-
sio?

VIII. Magis reverentia & timor erga Deum videntur constringere heredem ab intestato, eumque in conscientia obligare, ut in voluntate Testatoris acquiescat, eandemque juxta tenorem testamenti impleat. Et omnino si ex imperfecto Testamento in conscientia oriatur obligatio, causa aderit cur veneretur Deum, & ab ista voluntate defuncti non recedat, quia contra illam agendo, se reum facit iræ & pœ-
næ

næ divinæ. Si autem nulla ex illo sit obligatio frustra erit a conscientia aliquid exigere, quod non est in obligatione, & peccato non carebit, eam sine causa terrere, & in ea morsus ac cruciatus excitare. *ad Colof. II. 16. Rom. XIV. 22.* Tali enim Præcisitate, carnificina quædam conscientiaæ constringuntur contra libertatem, quæ nobis ab ipso Deo relicta, & per multiplicatos scrupulos infirmiores maxime ad barathrum desperationis adigi possunt, quod non potest non in illo peccatum esse, qui talium observantiam citra Dei voluntatem exigit, de qua materia pluribus vid. Osiander *in Theol. Casuali. P. 2. cap. 10. p. 135.* Balthasar Meisner, *in Collegio Adiaphoristico. Disp. de Libert. Christiana. 1. Th. 61.* & qui primo loco nominandus Summe Rever. Dn. D. Schelguigius Vir de Ecclesia & Athenæo nostro summe meritis, a nobis Collegiali amore perpetim colendus *in Synopsi Controvers. sub. Pietat. prætext. mot. Art. 33. qu. 14.* Cæterum controversa res est, an heres ab intestato ex imperfecto testamento in conscientia ad implendam voluntatem defuncti obligatus sit, quam in utramque sententiam a Viris magni nominis tractatam reperire licet. Nobis in tanto conflictu tutior justiorque ista esse videtur, qua distinguitur, an heres ab intestato sibi omnino persuadere possit, ita disposuisse & serio voluisse defunctum, ut refert imperfectum ejus testamentum; an vero adhuc dubitare possit, an ita serio voluerit testator, & si forte semel ita voluerit, an ad vitæ exitum constanter istam voluntatem retinuerit, an ex causa quædam ipsum ejus pœnituisse colligere possit. Quod attinet priorem casum, si appareat testamentum quoad voluntatem defuncti perfectum, sed ob solennitates quasdam defectuosum, forte quod saltem coram sex testibus conditum, vel quod quidem conditum coram septem, sed in quo omissa testium

Affirm. si ex imperfecto testamento certa appareat defuncti voluntas.

K

roga-

luntas,

rogatio, subsignatio aut subsigillatio, vel quod testium cuidam
objici possit aliquid quoad ejus habilitatem, dicendū, heredem
ab Intestato in conscientia obligatum esse ad agnoscendum
tale testamentum, (1) quia in foro conscientiae sola spectatur
veritas secundum simplicitatem Juris naturalis *c. 1. dist. 1. quae*
si heredi appareat, & quod nulla fraude voluntas testatoris e-
licita, ad quam avertendam saltem solennitates ex Jure Ci-
vili requiruntur, ad illam implendam naturalis quaedam ob-
ligatio suberit, quae tenet heredem in conscientia. (2) quia
Jus Civile, quod ob defectum solennitatum Testamentum
nullum dicit, hanc naturalem obligationem non tollit, nec
prohibet voluntatem Testatoris non solenniter declara-
tam implere, sed tantum ad hoc non vult compellere (3.)
quia ex L. ult. C. de Fideic. constat, solennitatem non requiri,
quando indubitata fide manifestari potest testatoris voluntas,
ibi enim sustinetur fideicommissum coram praesente & audi-
ente herede relictum, licet debita solennitas adhibita non
fuerit. His (4.) accedit, quod pr. J. de Fideic. hered. habetur,
ab initio fideicommissa nullam praestandi necessitatem ha-
buisse, sed a pudore eorum, qui rogati, dependisse, qui pro-
culdubio in foro conscientiae ad ea praestanda obligati fue-
runt. Atque in hunc sensum admittendi Dd. qui simplici-
ter heredem in conscientia ex imperfecto testamento obli-
gatum statuunt, ex quibus nominandi Molina de Just. & Jur.
Tr. 2. Disp. 81. n. 16. seqq. Bachov. ad Tr. V. 2. D. 10. 1b. §. lit. a
Zoef. ad ff. tit. qui test. fac. poss. n. 43. seq. Vinn. ad S. 3. J. de Te-
stam. Ord. n. 8. Pufend. de J. N. & G. Lib. 4. c. 10. §. 8. Osiander,
Theolog. Casual. P. 3. cap. 5. qu. 2.

Casus im-
perfecti te-
stamenti
& dubia
testatoris
voluntatis.

IX. Posterioris casus speciem ut prius videamus. Fac
esse quendam mortui vicinum, qui de relinquendis bonis suis
deliberat, virumque praesentem, cui obsequiosa veneratione
deditus,

deditus, consulit, num sine offensa fratris sui, quem fixo amore per vitæ tempus prosecutus est, maximam partem bonorum suorum aliis dare possit, sola & vix integra legitima ex statutis fratri reservata. Svadet vir ille præsens & movet ex laude fratris, quod ille Dei beneficio abundet vivendi remediis, eumque non inique laturum esse suam dispositionem, vir quoque ille delineat & in charram conjicit speciem ultimæ voluntatis, cui tamen testaturus subscribere veretur, priusquam mentem fratris ratihabentis perceperit. Frater, qui ignarus fuit horum omnium, vocatur ad testaturum, præsens cum eo tum de divinis tum de humanis loquitur, & per aliquod horas apud ipsum agit, sed ab eo ne verbum faciendæ dispositionis percipit. Vitæ testaturi terminus ultimus interim appropinquat, & is præsentem fratrem spiritum emittit. Hic decidi restat, num frater ab intestato succedens possit dici in conscientia obligatus, ad servandam voluntatem defuncti, quæ in charta non ipsius sed alius manu conjecta præsentatur, cui defunctus non subscripsit nec simpliciter subscribere voluit, a qua omnis prorsus forma ex statutis loci requisita abest, quam heres ab intestato defunctum, quia, ut voluit, nullam ejus erga ipsum mentionem fecit, constanter servare voluisse justissime dubitare, quin potius credere potest, quod ab illa voluit recedere, quia per integrum vitæ tempus defuncto impensissime fuit amatus, & quia solus ac unicus superest ex omnibus suis cognatis?

X. Et ex tam incerta, imo nulla defuncti voluntate nullam etiam in conscientia statui posse obligationem, evinci potest magnis & prægnantissimis argumentis, quorum fundamentum hoc præmittimus, quod testandi actus in se & sui natura ad actus indifferentes pertineat, circa quos suprema potestas disponendi facultatem habet, quid ad validitatem illo-

*Negatur
in tali casu
ad servandum
tale testamentum in
conscientia
heredem
ab intestato obligatum
vi.*

rum adhibere velit, ut hoc ipso conscientia civium securæ fieri queant. Jam cum disposuit suprema potestas, nullum valere debere testamentum, cui præscriptæ solennitates adhibita non fuerint, etiam ipsis consuluit conscientis, quæ non tenentur admittere imperfectum testamentum tanquam validum. Hoc ostenso fundamento jam utemur pro negativa sententia sequentibus argumentis (1.) quod in omnibus natura sua indifferentibus actibus nulla ad ipsos in conscientia oriatur obligatio, nisi vel *ex legis jussu*, vel ex alio *superioris* mandato, vel *ex facto proprio* proveniat, quorum nihil in testamento imperfecto reperitur. Non enim jussus legis, quia lex non adsistit testamentis, nisi quatenus adhibita sunt legitima solennitates. Non superioris mandatum, quia defunctus in successorem ab intestato non habet potestatem, & post mortem nemo velle potest, nisi quæ juvatur lege, contra quam qui vult, necessum est patiatur impune sperni frustra conceptam voluntatem. Non denique factum proprium, quia ab intestato heres nunquam promittendo se devinxit alteri, ne quidem tacite, cum non ex voluntate defuncti, sed lege hereditatem deferente succedat, quæ lex ab omni nexu eum liberat. (2.) quod frustranea foret LL. dispositio, si & invalidum testamentum subsisteret, nisi velles peccare; Quin si Leges testamentum ob defectum solennium invalidum reddentes, vim non haberent in conscientia, illæ ipsæ iniquæ essent, nam quo pertineret gravare Cives solennitatibus, quibus omissis tamen ex conscientia metu præstandum esset, quod voluit testator præstare (3.) quia statui non potest in conscientia obligatio ex testamento, ubi verum testamentum seu voluntas ejus quod quis post mortem suam fieri velit non adest. Tale vero non adest, quando omnino nihil certi apparet de defuncti voluntate, cujus sermones de faciendo

do

do testamento non sufficiunt. Alioqui non difficulter post mortem alicujus scriptura produci aut testes existere possent, qui affirmarent defunctum hæc vel illa voluisse, nam per hoc facile vera judicio subverterentur, & contra omnem intentionem defuncti heres scriptus fingeretur excluso legitimo herede *S. 1. J. l. 24. ff. de Militari testam. (4)* quia Paulus Gentium Doctor, qui æque ex instinctu Divini Spiritus quam distamine rectæ rationis loquitur, & ita conscientis legem distat, testamenti valorem non aliter quam a plenitudine ejusdem celebrat, *ad Galat. III. 15.* ex quo a contrario Lex nulla conscientis dicta erit ad servandum testamentum, quod nullum & quoad voluntatem defuncti imperfectum est. Atque sic accipio, quæ pro hac sententia pluribus adducta a viris tum religiosis tum eruditione ac longa rerum experientia exercitatis, illustribusque, quos inter inprimis citandi Magnif. Civitatis hujus Præconsul Dn. Fridrich Gottlieb Engclcke *in Disp. Tubingæ habita de Faciendi obligatione cap. 2. th. 12. & 13.* Dn. Stryk *de Foro Conscient. cap. 4. n. 13. & 44. seqq.* Mauritius *Consil. Chilon. P. 2. Consil. 10. n. 23. seqq.* Hilliger *in Donell. Lib. 6. c. 9. lit. 4.* Huber. *Digress. Lib. 4. c. 34.* Struv. *in S. J. C. Exerc. 32. th. 16.* Brunn. *Cent. 3. Decis. 54. in f.* Lauterb. *Coll. Theor. Pract. tit. qui test. fac. poss. §. ult.* Hahn *ad Wesf. d. t. n. 13.* Richter. *Decis. 62. n. 19.*

XI. Inter Testes, qui in Testamento adhiberi possunt, etiam Legatarios referri constat ex expressa Justiniani Constitutione in *S. 11. J. de Testam. Ordin.* quia, dum totum negotium inter Testatorem & heredem agitur, cum legatario nihil vel parum actum erit, ex quo posset dici ipsum in propria causa testimonium perhibere, nisi saltem secundo & per consequentiam. Quod jus obtinet, sive testamentum scriptum

Vestes habiles sunt Legatarii tam in testam. scripto quam nuncupativo.

scriptum condatur siue nuncupativum, quia in utroque eadem obrinet ratio, nec Leges inter hæc testamenta quoad Legatarios testes discrimen aliquod faciunt *arg. L. 8. ff. de Publ. in rem act.* Reusner. *de Testam. P. 3. cap. 22. n. 12.* Harpr. *ad d. S. 11. J. n. 8.* Huber. *in Pral. J. de Test. Ord. S. 16. inf.* An non tamen nuncupativum testamentum tunc vitiatur, si inter testes sit Legatarius vir spectatæ dignitatis & a testatore veneratus, quia, dum percipit quantum sibi legetur, ex metu in eundem testator facile moveri posset, ut plus ei leget quam alias fuisset legaturus, quod non æque metuendum in scripto testamento? Verum præterquam quod hic metus reverentialis, ut sæpe dictum, non sufficiat ad validos actus infirmos, etiam hoc casu pro valore testamenti nuncupativi militat, quod in gratiam Testatoris introductum, ne testes, qui suspecti esse possunt, de ejus voluntate doponentes audiantur. Quando ergo vir ille spectabilis ex ipsius testatoris voluntate adhibetur testis, ei suspectus visus dici nequit, aut si forte visus fuit, ex post facto tamen ab eo approbatus erit. Proinde ex capite istiusmodi metus jam cessabit omnis ratio impugnandi testamentum. vid. Rebhan. *in Paralipom. Mejerian. seu quest. jur. select. Decad. 4. qv. 7. n. 14. seqq.* Carpz. *P. 3. C. 3. D. 6.*

Dicta de Testam. ad Legata extenduntur.

XII. Omnia quæ de hereditate hæctenus diximus, ex paritate rationis etiam ad Legata extendenda sunt. Nulla sunt legata, quæ ex M. R. vim gravioris metus habente relicta. Fisco cedunt, quæ defunctus relinquere prohibitus est. In foro conscientia heres obligatus est ad præstanda Legata, si de certa Testatoris voluntate constat, & saltem circa solennia erratum. Neutiquam in conscientia reus sit, qui ex incerta & dubia Testatoris voluntate ea dare recusat. Ceterum casus non prætereundus in materia legatorum, ubi M. R. ad

ad obtinendum Legatum proficit. Est ille, quando filius, qui scribit testamentum patris, ex ejus ore sibi adscribit legatum, & pater istud testamentum subscribit, tunc filius generali ista subscriptione juvatur, ut retineat legatum, quoniam reverentia eum excusat, ex qua paruisse præsumitur patri L. 1. §. 8. ff. ad Leg. Corn. de fals. Hahn ad Wesf. tit. de his que pro non script. cr. fin. Alias extraneus perdit legatum, licet id sibi testatoris jussu adscripserit, quia hæc res falsi speciem continet, nisi Testator expressis verbis subscripserit, istud Legatum sua voluntate adjectum fuisse d. L. 1. §. 8. L. 14. pr. L. 15. §. 1. ff. L. 2. C. eod.

Filius jussu patris sibi adscribens legatum non perdit illud

CAPUT VI.

De Remediis contra Metum Reverentialem.

I.

AD negotium rescindendum, quod justo metu gestum & exinde gerens læsus est, ex Edicto Prætoris Actio vel Exceptio quod metus causa datur, quarum utraqve in rem scripta est, & illa contra metum inferentem & quem vis rei amissa possessorem competit ad illam restituendam, aut nisi ad arbitrium judicis restituta fuit ad quadruplum §. 27. 7. de Act. L. 9. §. 8. ff. Quod met. caus. hæc metu coactis datur contra quoscumq; ex negotio coacto agentes ad excludendam illorum intentionem L. 4. §. pen. ff. de dot. mal. & met. except. Utrumque remedium restitutionem in integrum operatur, quæ impetrata, gesta in pristinum statum reducuntur ex utraque parte L. un. C. de Reput. at. que fiunt in judic. in integr. L. 12. pr. L. 14. §. 7. ff. Quod met. caus. L. 3. & 4. C. eod.

Ad rescindendum negotium ex justo metu gestum datur actio vel exceptio quod met. caus.

II. Non

Non aqve
ad rescin-
dendum
negotium
ex M. R.
gestum

An tunc u-
tilis com-
petat Pra-
toria actio
aut officio
Judicis
succurra-
tur? neg.

II. Non eodem modo ad rescindenda negotia ex metu reverentiali gesta læsis ex hoc Edicto Prætoris ista actione vel exceptione succurritur, quia metus in quo hæc remedia sese fundant, debet esse verus, justus qui in constantem virum cadit, & ab alio illatus, non vanus & quem aliquis sibi ipsi causatur, cujus generis metus reverentialis est. Dn. Ferdin. Christ. Harprecht. *Consil. Tubing.* 34. n. 911. & *Consil.* 53. n. 122. *seqq.* Brunnem. *Consil.* 83. n. 32. Perez. *ad Cod. de his quæ vi met. caus.* n. 7. Cum tamen hic metus causa sit, quod quis ex eo lædatur, & læsum in tali casu quodammodo protegat innocentia sua, videntur an non alio remedio eidem succurri possit contra lædentem, ad minimum nobili Officio Judicis? Nonnulli ex clausula generali: *Si quæ mihi iusta causa videbitur L. 1. in f. ff. Ex quib. caus. maj. in integr.* officio judicis læso succurrendum putant, & utile remedium ex Edicto Prætoris seu ex benigna Edicti interpretatione concedunt, quia etiam in aliis casibus ex Edicto Prætoris utilis actio datur §. 7. *J. de Act. L. 1. pr. L. 22. ff. de Pignor. L. pen. pr. ff. de Inst. act. L. 1. §. pen. ff. de Const. pec.* & quia etiam in metu reverentiali non est liberrima voluntas. Wesenb. *in Paratit. ff. tit. quod m. c. n. 3.* Paul. Busf. *ad L. 3. §. 4. ff. d. t. n. 2. §. 5.* Hillig. *ad Donell. L. 15. c. 38. lit. m.* Sed his alii contradicunt, quia leges, quæ ad restitutionem in integrum ex capite metus justum & verum metum requirunt, manifeste eluderentur, & ita Edictum Prætoris non rebus sed verbis scriptum esset, cum effectus directi & utilis remedii unus idemque sit, nec referat an nobili officio judicis an ex Edicto Prætoris restitutio fiat. Bachov. *in Annot. ad Wesenb. d. t. n. 3.* Manz. *Tr. der restit. in integr. tit. 4. n. 31. §. 34.* Scheffer. *in quest. jur. practic. p. 2. qu. 2. n. 75.* Tulden. *ad C. tit. de his quæ vi met.*

met. n. 23. Et horum sententia uti communis, ita & prior est, nam non sequitur in aliis casibus ex edicto Prætoris competere utile remedium, ergo etiam ad rescindenda negotia metu reverentiali gesta. Nam in aliis casibus non apparet dispar ratio directæ & utilis actionis, in actione vero quod metus causa qualitatem metus Prætor designavit, quam non habet metus reverentialis, qui item non adeo tollit libertatem voluntatis, uti tollit metus gravis & qui in constantem virum cadit. Francisc. Vivius *Commun. Opin. Lib. 1. verb. contractus n. 3. vers. contractus metu initus.*

III. Itaque ob solum M. R. ad rescindenda negotia non utilis actio Prætoris competit, nec læsis officio iudicis succurritur. Sed quid si ultra reverentiam aliud quid concurrat, quod istum metum causatur, ut minæ, verbera, gravis læsio, aut si sit foemina quæ M. R. passa, de quibus causis actum cap. 2. §. 6. seq. an tunc aliud dicendum erit? & quoniam communiter receptum, istas causas qualificare metum, ut justus reputetur, concedimus restitutionem in integrum tunc locum habere, & ad eam impetrandam utilem actionem vel exceptionem quod metus causa læsis inservire Dn. Harprecht. *d. Consil. 34. n. 310.* Vincent. *de Franch. Decis. Neapol. 119. n. 5.* Struv. *Ex. 8. th. 13. in f. Meier. Coll. Argent. tit. Quod met. caus. §. 16. n. 6.* Lauterb. *Coll. theor. pract. d. t. §. 15. in f.*

IV. Nec dubitamus tunc hanc utilem actionem qualitatem directæ actionis induere, videlicet quod contra restituere nolentem competat in quadruplum *L. 14. §. 1. ff. quod m. c. intra met. caus.* & quod ad hoc quadruplum non anno utili, sed ex nova constitutione quadriennio continuo terminetur. *L. ult. C. de Temp. in integr. restit.* Gudelin. *de Jure noviss. L. 3. c. 14. p. 167.* Sichard. *ad L. 4. C. de his quæ vi met. caus. n. 7. seq.* Ad simplum vero seu damni reparationem per triginta annos dabitur

bitur persecutio, quia eousque actiones honorariæ quæ rem
persequuntur extensæ sunt *L. 35. pr. ff. de O. & A.*

*Contra im-
minens da-
mnum ob
M. R. uten-
dum prote-
statione.*

Conclusio.

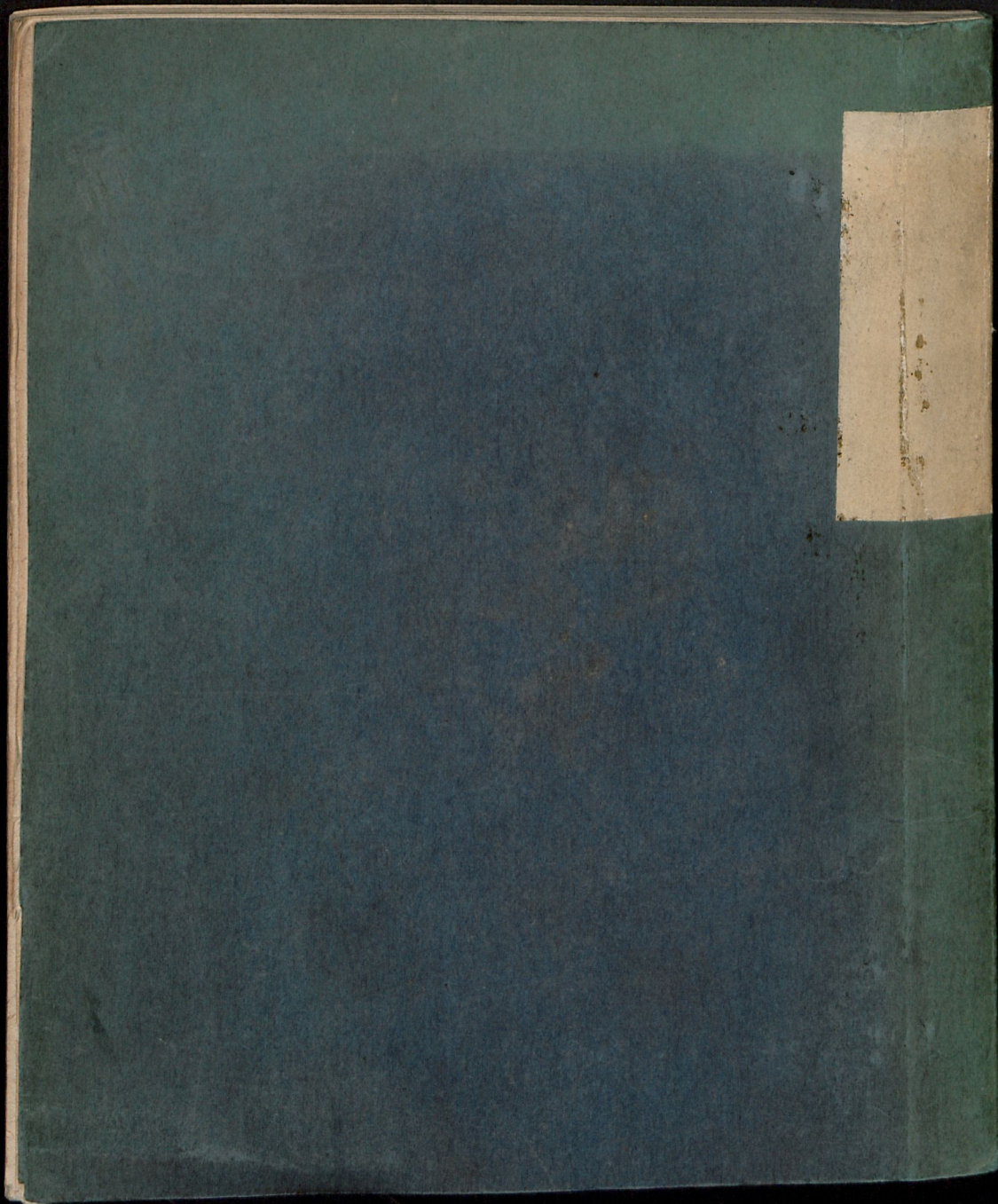
V. Cæterum re adhuc integra & quando ex M. R. im-
minet periculum, ut si timendus fidei jussor a debitore offer-
ratur, tutissimum erit interposita protestatione declinari pe-
riculum, quam sine offensione admittere tenetur debitor,
quia semper *melius est jura sua intacta conservare, quam post
causam vulneratam remedium querere, juxta L. ult. C. in
quib. caus. restit. in integr. non est necess.* Nos pedem hic fi-
gimus, & Lectoris benevolo judicio has meditationes relin-
quimus. Si quid parum recte aut parum docte dictum hic
fuit, huic ob humanitatis fragilitatem præsidium rogamus,
nam nemini ignotum esse confidimus, quod *omnium habe-
re memoriam & pœnitens in nullo peccare, Divinitatis magis
quam mortalitatis sit, L. 2. §. 14. C. de V. J. E. DEO*

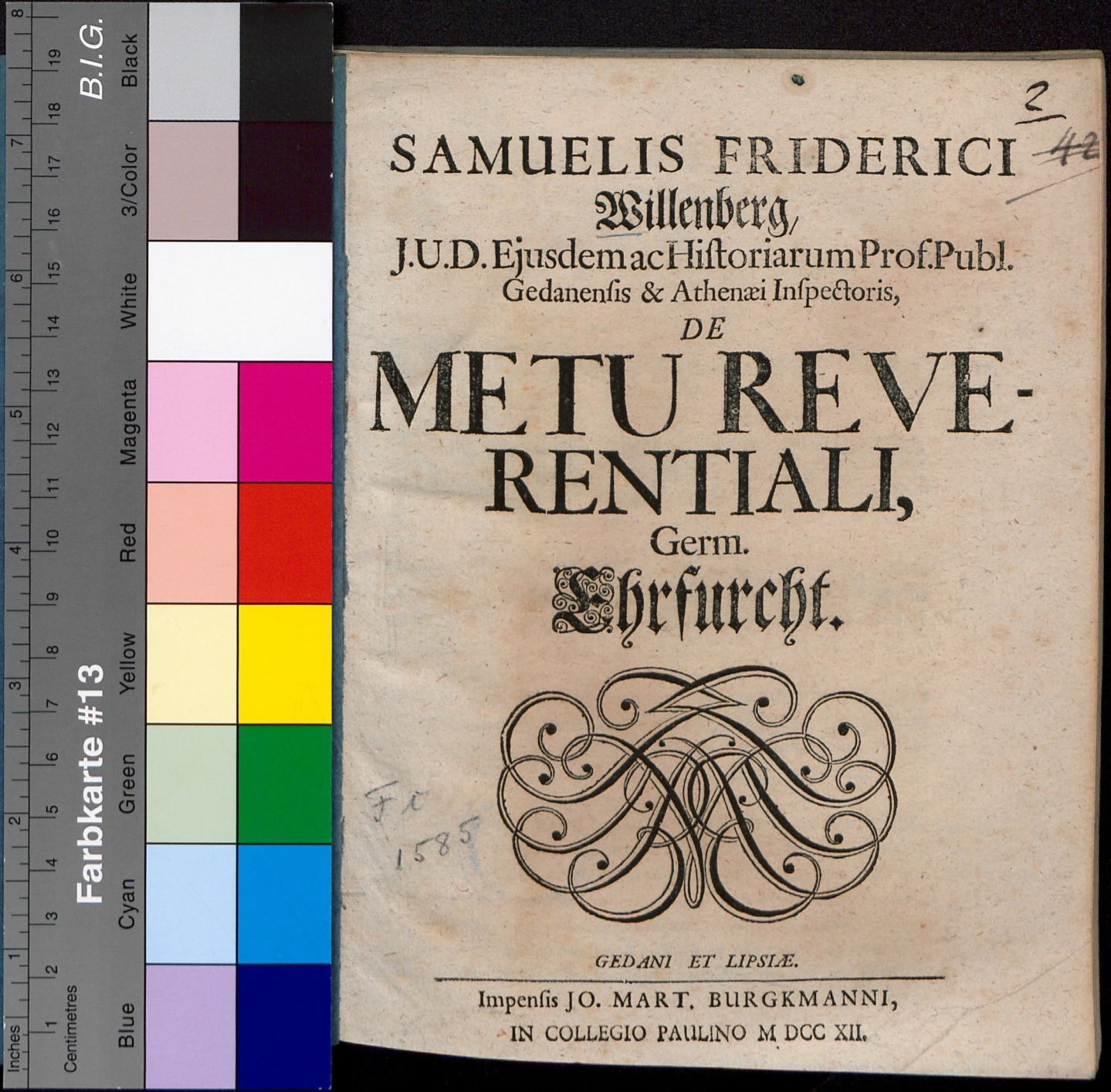
vero pro concessis viribus devotas nuncu-
pamus gratias.

F I N I S.

FC 1585

B.I.G.

Farbkarte #13

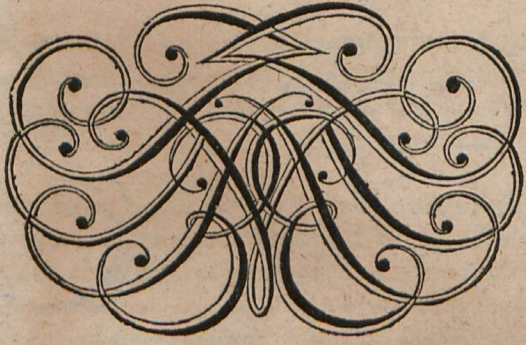
SAMUELIS FRIDERICI
Willenberg,

J.U.D. Ejusdem ac Historiarum Prof. Publ.
Gedanensis & Athenæi Inspectoris,

DE
METU REVE-
RENTIALI,

Germ.

Schrfurcht.

FC
1585

GEDANI ET LIPSIAE.

Impensis JO. MART. BURGKMANNI,
IN COLLEGIO PAULINO M. DCC XII.

2
42

Inches

Centimetres

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black